

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIII

СІЧЕНЬ — 1962 — JANUARY

Ч. 144

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Стефанович О. — Коляда	1
Мордовець Д. — Різдво в Січі Запорозькій	1
Волков В. — Вона	3
Юриняк А. — Про що плакала скрипка	4
Парамонов С. Я. — Антон Чехов і українці	7
Дальний М. — Стурбована Канада	11
Кисельов Йосип — Поезія думки	13
Костенко Ліна — Естафети	18
Павличко Д. — Сивина	18
Іванис В. — Український діяч і патріот	19
Рецензії. Дописи. Листування.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Йосип Фіяла: Зимовий ранок.

НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ

З

РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

І

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

Торонтська Прогресивно-консервативна

Асоціація.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Михайлова А. Метачен, США	1
Гіряк Й., Нью-Йорк, США	1
Романенко Г., Торонто, Канада	1

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00

США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

“Peremoha”, 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Маценко П., Вінніпег, Канада	1
Олексюк І., Торонто, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Нечай Віра, Монреаль, Канада	4.50
Рибальченко М., Сиракюзи, США	4.00
Сілецький В., Вернон, Канада	3.50
Михайлова Анна, Метачен, США	2.50
Гуртовенко Йосип, Торонто, Канада	2.50
Білонок Віра, Філадельфія, США	2.00
Подворняк М., Вінніпег, Канада	1.50
Голинський М., Торонто, Канада	1.50
Сороко Євгенія, Саскатун, Канада	1.50
Андрейко Іван, Торонто, Канада	1.50
Іваненко М., Каледон Іст, Канада	1.50
Козоріз М., Форт Вілліам, Канада	1.50
Ростун В., Чікаго, США	1.00
Кошман В., Ютика, США	1.00
Берегулька А., Бостон, США	1.00
Білова Марія, Бруклін, США	1.00
Шпаківська Олена, Нью-Йорк, США	1.00
Гвоздецький В., Солт Лейк Сіті, США	1.00
Коваль Ол., Сиракюзи, США	1.00
Халява І., Детройт, США	1.00
С. С., Міннеаполіс, США	1.00
Ковальський М., Ютика, США	1.00
Д-ий В., Торонто, Канада	0.50
Максимук В., Артур, Канада	0.50
Кульчицький П., Ді Вай, Австралія	1 фунт
Г. М-ко, Австралія (через Криволапа)	2 фунти.

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція

ДВНАДЦЯТЬ РОКІВ УЖЕ ПОЗАДУ!

Пригадуємо нашим співробітникам і читачам, що наш журнал з цим числом розпочинає 13-ий рік свого існування. Дванадцять літ, 144 місяці, поза нами. Ніби не так і багато, але все таки це еміграційний рекорд, бо сьогодні на еміграції нема старшого журналу: всі вони існували багато менше, закінчуючи, як правило своє існування на третьому-п'ятому числі. Якщо ж деяким з них удалось утриматись і досьогодні, то вони виходили з перервами, опізненнями і т. д.

Пригадуємо нашим читачам, що наш журнал не мав жодної перерви у виданні, жодного більшого спізнення. Не зважаючи на великі труднощі і на свідомі перешкоди від деяких осіб і навіть організацій, за весь час свого існування “Нові Дні” не спізнювались більше ніж на 10—15 днів (як виняток) і виходили з друку не пізніше 10—15 числа кожного місяця. Пригадуємо це, щоб наші читачі усвідомили собі, що ми їх шануємо і їх грошей на вітер не пускаємо.

“Нові Дні” від першого числа є “на кінчику язика” в багатьох осіб і навіть організацій. Це добра ознака — про нікчемність і безсилість не говорять. Пригадаємо, що різної якості й величини “оракули” не раз призначали час смерті нашого журналу. Як бачимо, всі ці “доброзичливі передбачення” і “об’єктивні пророкування” не здійснились. Останніми часами (останніми (Далі на стор. 25-ій)

К О Л Я Д А

Підлили в лямпаду масла,
Щоб лямпада не погасла,
Щоб світила з неба ясна,
Та на ясла.

Біля ясел Мати Божа,
Мати Божа, панна гожа,
Панна чистая, хороша,
Наче рожа.

Нахилилася розквітла,
І на мить немов осліпла —
Стільки впало в очі світла,
Стільки срібла!

“Сіно — тепле, та не досить, —
Загорнути Його в коси б...”
Теплу ніч у Бога просить
Йому Йосип.

Просиш, Йосипе, не всує, —
Круторогі у хліву є, —
Нім язик, та вухо чує...
Бог вартує.

Ось вони все ближче, ближче —
Сиві, гливі і які ще...
На дитину кожен дише,
Щоб тепліше.

Мов лямпада повномасла,
Світить панна чиста — красна...
Повні срібла, світять ясла...
Ноче ясна!

Данило МОРДОВЕЦЬ

Різдво в Січі Запорозькій

Восени 1674-го року султан Мухамед IV посадив на галери п'ятнадцять тисяч яничар і Чорним морем, з Капудан-пашою і другими пашами та мурзами, післав їх у Крим до хана Селім-Гірея I з наказом: піднявши всю кримську орду в сорок тисяч коней, укупі з яничарами, як тільки замерзне Дніпро з притоками, затоками і заводями, тихо, несподівано, нічною добою і доконче у велике свято, саме на Різдво, на другу або на третю ніч, сараною налетіти на прокляте запорозьке кодро, вирізати до ноги усе те гадюче царство, зрівняти з землею їх вали й окопи, попалити й пустити на вітер їх курені, а самого “урус-шайтана”, Сірка, живцем у тяжких кайданах приставити у Стамбул на ясні очі падишахові.

За три тижні до Різдва стала зима, та така сувора, що аж земля від морозу тріскала, а Дні-

про і всі його притоки й затони закувало льодом, мов залізом, і присипало снігом.

Настало Різдво. Усі січовики зібрались до Січі на це велике свято. Покинули свої зимовники і ті з товариства, котрі зимою жили своїм хазяйством і з своєю худобою то по дніпровських островах і займищах, то на своїх пасіках.

Весело й бучно провели січовики перші два дні великого зимового свята. Греміли гармати й мушкети. Грали і співали кобзарі й лірники. По куренях ходили школярі-співаки, “яко волсви со звіздуо путешествоваша”.

Гуляли і день, і другий, а того й не знали, що п'ятдесят п'ять тисяч заклятих ворогів їх на другу ж ніч обгорнули Січ, мов хмарою, накрили й порізали у темряві січову сторожу, що стояла кругом геть-геть від самого коша, і по степовій, і по луговій стороні. Зоставили із сторожі тільки одного молодесенького вартового, щоб він показав їм ту фіртку чи пролаз, котру на цю ніч, по черзі, не замикали...

А в ту Січ нелегко то було і вскочити... Вона стояла за високим земляним валом, а її обступили, на схід сонця, чотири притоки Дніпра-Славути: Чортомлик, Прогной та річки Скарбна й Павлюк. Узвишки вал був в шість сажнів, височенький таки... З поля, на захід сонця, на валу були височезні гострі палі чи то частокіл, а в ньому бойниці, З другого боку, що на схід сон-

УСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ І СПІВРОБІТНИКІВ
ВІТАЄМО

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
ТА БАЖАЄМО ЩАСТЯ І УСПІХІВ
У

НОВОМУ РОЦІ!

Редакція

ця, від Чортomla і Скарбно́ї до самісінького валу збудовані були із товстого бруса здоровенні коші, що засипані були землею, так що їх ніяке б ядро не пробило, не то що кулі. У самій Січі стояла височезна башта, теж на захід сонця, двадцять сажнів вобхід, а у тій башті, звичайно, добрі бойниці. Перед самою баштою глибочезний рів, а далі за ровом земляний городок, сто сажнів вобхід, а в ньому віконця, з котрих визирали на світ Божий січові гармати. У тих кошах, що були на схід сонця, прорубані були під бойницями вісім вузеньких фірточок чи пролазів, таких вузеньких, щоб тільки одному козакові пролізти з відрами по воду на Чортomla та Скарбну. Мірою була Січ, як обійти її кругом, — більш дев'ятисот сажнів — без малого дві верстви. Чималенький такий городок! — не десять і не двадцять тисяч могли у ньому сховатись...

Так ото як порізали татари та яничари у полі й у Великому Лузі січову сторожу і залишили для себе, за язика, тільки одного вартового, то хан Селім-Гірей і улестив його обіцянками великого скарбу і волі — куди схоче, туди й іди, а укупі з обіцянками — і шаблею: не покаже охотою незамкнуту на ту ніч, по черзі, фіртку, — зараз і голову з пліч!

Зоставалось одно — показати нещасну фіртку.

От зав'язали йому чадрую чи то рушником від татарської чалми рота, щоб іноді, часом, не крикнув коло самої фіртки і не побудив би сонну Січ, яничари й повели його під руки, а він, зневолі, повів їх до тієї нещасної фіртки.

Як вода у лотки ринули яничари у той пролаз, і вже за перших півнів затопили своїм тілом і майдан, і всі ulиці й вулички поміж куреннями й за куріннями...

А у Січі — тихо як у усі. Звечора трохи по-тепліло, і вогкий сніг, мов борошно м'яке, не хруснув під ногами проклятушого бусурманського воїнства... Хоч в ухо стрель! От-от потечуть ріки козацької крові червоної...

А що ж козаки? Після гульні, танців і скоків, підпили й потомлені, вони спали по своїх куренях, покотом чоловіка по півтора в кожному з тридцятивосьми куренів. Хропу козацького було, мов у кінському табуні після водопою.

Тільки у Васюринському курені деякі з козаків, не підпили й мало потомлені, сидючи за столом коло каганців, грали в карти. А у темному кутку лежали собі рядом наші знайомі запорожці, що їздили колись у Печерське з дарами від Сірка, та бачили, як Юрась-архимандрит служив вечірню службу, — Павло Пелеха та Яким Яворницький.

Лежать вони та тихенько розмовляють про старовину, коли чують:

— Цитьте, цитьте! — шепоче Шевчик запорожець, а сам білий, як крейда. — Чи це не сон?.. Господи, яке ж страшне!

І він показує на зачинене вікно у кватирку, де була маленька щілинка.

Ті туди... Зирк! Аж волосся сторч стало... Увесь майдан людьми затоплено, як ото буває у церкві на велике свято... та усе яничари!.. Ки-

нулись і ті, що у карти грали... Так і є! Пропала Січ! Пропало військo запорозьке!.. Зараз тихенько давай будити увесь курінь... Повскакували... Де й хміль подівся!.. Спочили на ноги мов один чоловік — мовчки ухопили мушкети... А тут курінний отаман порядкує... У кожного вікна поставив по три чоловіка, найметкіших стрільців, щоб вони без перериву стріляли у гурт, як у копицю, а другі щоб безперестанно набивали мушкети й подавали тим, що коло вікон...

Помолились та разом і відчинили усі вікна куреня...

Торрох! Аж по степу й лісом луна розляглась... Торрох, торрох! — мов блискавка вилітало полум'я із кожного вікна, і мов від грому небесного падали яничари, аж до неба, до самого Аллаха посилаючи передсмертні оклики і прокльони... Падуть, та й падати нікуди — так густо!

Від грому мушкетів прокинулись і другі курені — усі тридцять вісім!..

Сотки блискавок і громів вилітали разом із усіх вікон, і яничари "аки козли между собою м'ятувшись" — як каже літописець — падали на землю і захльобувались своєю і братерською яничарською гарячою кривцею. Самі вони у такій тісноті мусіли або стріляти в небо, у повітря, дурницею, або бити свого брата, бо куди не повернись, — стояла стіна із яничарів же...

Скоро й ці живі стіни повалились і стало вже не так густо: мерці загатили собою та вимостили трупом і майдан і кожду вуличку. Тоді із отаманського вибухнув голос:

— До ручного бою, дітки, до ручного!

І разом у кожному курені відчинились двері і запорожці, як бджоли із вуликів, висипали із куренів, і зачалась страшна різанина рукопаш: у діло пішли тоді шаблі, ножі, турецькі ятагани-запоясники, келепи. Це вже була чисто різницька робота. Турки вже мало й відбивались, бо думали, що так судив їм Аллах, тут погинути.

— Алла! Алла! Алла! — здіймали вони руки до неба й падали мертві на своїх братів яничар.

Січ мов курилась туманами: то не тумани над Січчю вставали, то курилась на морозі ще тепла кров турецька.

Ще тільки на світ почало благословляться, а вже у Січі не зосталось ні одного живого яничарина. Усе червоніло турецькою кривцею — стіни святої церкви, курені, гармати... За червоним не видко було і снігу, хоч перед ранком ударив знов такий мороз, що пара з уст, здавалася, замерзала.

А тим часом вернулись із погоні дві тисячі панцирників-козаків, котрі вже не догнали хана Селім-Гірея з його ордою в сорок тисяч коней і з рештою недобитих яничар, котрих спасла фіртка, якою вони й дібрались уночі в Січ, як вовки в кошару. Привели тільки одного язика-татарина: кінь під ним упав у погоні, і його зняли запорожці за язика.

— Завів хан як собака і побіг у свої улуси з ордою, — тільки й удалось козакам добитися

від свого язика. Халат на собі розірвав... Піку свою дряпав нігтями... Плакав, ай-ай! — як плакав... Тепер йому падишах кесим башка, ай-ай! Кесим башка!

Після Служби Божої й молебня на подяку Богові, запорожці перш усього перенесли своїх убитих у страшній “заверусі” товаришів — як каже літописець — на братське кладовище і передали тіла їх землі “честним і знаменитим погребенієм”. — Убито було п'ятдесят чоловіка.

Полягло яничар у ту ніч тридцять тисяч п'ятсот! Два дні валили запорожці їх трупи в ополонки, пускали під лід — нехай пливуть і ждуть слушного часу...

Сяк-так перебули козаки Різдвяні свята і Водохреща, перебули й піст, опісля масниці, а тут уже й сонечко стало все вище та вище підбиватись. Прийшла весна. Минули і Великодні свята, пролинула й клечана неділя, недалеко вже й до Петра.

Коли ось розсилає Сірко козаків-молодь по усіх плавнях, займищах, по пасіках і козачих становищах, щоб усе низове товариство, не гаючись ні хвилини, мерщій прибувало до Січі на велику раду.

Отаманське слово — велике слово. Козаки разом з усіх усюдів посунулися до Коша. Зібралась рада. Сірко, уклонившись до громади, ознаймив, що від славного війська запорозького низового хрещений люд, уся ненька Україна вимагає великого, святого діла.

— За неньку Україну і за святе діло ми раді положити свої голови! — озвались запорожці. — Веди нас, батьку!

— Так от що, дітки, — додав Сірко, — їдьте ви зараз до своїх становищ, де хто господарство має, запасіться тижнів на три харчами й усім, що до походу належить: щоб і коні були справні, і мушкети, і уся козацька зброя. А потім, не барячись, вертайтеся до Січі, і ми підемо, куди нас Бог поведе... З Богом же, дітки, скорше вертайтеся.

Козаки не дали на себе довго ждати. Через кілька днів Січ була як повний улик, так що ті з козаків, що хоч трохи опізнились, вже не попали в саму ограду, а припинились перед Січчю з кінями у полі.

Тільки вже тепер, як знов зійшлась рада, Сірко дав знати, куди він поведе своє військо. Він оповів, що поведе своє військо на татар, та не через Перекоп, а таким шляхом, звідки їх та-

гари ніколи не виглядали й не виглядатимуть. Відібрав двадцять тисяч січовиків, у котрих були найпрудкіші коні, і пішов з ними через татарські степи, подалі від їх кочовищ, прямо на Сиваш, не спіткавши на тих степах ні єдиного татарина.

Віталій ВОЛКОВ

В О Н А

Цілу ніч бушувала хуртовина, а над ранок ми грузли в снігу. По пояс. Ішли рубати сосни, нову Європу будувати. Єдина втіха, що ніхто бомб на ліс не скидає, а міста вже переважно в руїнах. Була надія, що залишимося живі.

Того ранку я побачив її вперше. У гурті подібних стояла промінююча. Розкішне хутро, в еластичних фалдах, біленьке, як пух лебединий, було незвичайне. Перше враження: королева в горностях!

Картина гідна пензля Рафаеля.

Бідне серце аж защеміло від захоплення. Таку красу створити здібна лише Природа...

Не смів зупинитись, щоб упитись насолодою. Мусів іти. Так, як мусили тоді йти мільйони.

Увесь день я був під враженням чару краси, і праця здавалася легкою.

Тільки тоді. Того дня...

Вертався надвечір. У серці жевріла надія, що знов побачу її.

Не помилився. Те саме білесеньке хутро, тільки краще. Востаннє перед сном жбурнуло сонечко жмут поцілунків на нього й забарвило. Золотом обіляло. А блакить неба підкреслила чар.

Цього навіть і Рафаель не доконав би.

Я лягав і вставав лише з думкою про неї.

Кілька разів я зустрічав її, і за кожним разом відкривав щось нове: свіжу лінію, чи зморшку фалди, чи іншу оздобу, чи навіть особливо тонку гру барв.

Напередодні німецького Святвечора після полудня я відчув дивний неспокій. Наспів докінчив роботу і — додому. Приспіненим кроком. От ще трохи, і знову побачу її.

— Чи побачу? — голкою прошила думка. Настирливо кілька разів. І звідкіля це?

Кажуть, що серце віщує.

От і те місце видніється... Ні, не те, бо... там нема її. Невже помилився?

Тьохнуло серце, і руки затрусились.

Зупинився і напружені очі забігали нервово по натовпі. А біленького хутра щось не видно...

Заплющив очі і зробив кілька кроків з надією...

Розплющив і жортока дійсність потрясла. Мене огорнув жах, великий жаль і обурення.

Вона лежала на землі мертва, холодна і... без біленького хутра. Біля неї стояв знайомий робітник із сокирою в руці.

Хотілося плакати.

— Іроде! — не стримався я. — Навіщо ти знищив молоде життя? Таке прекрасне...

— Группенфюрер наказав принести гарну ялинку. А вона була найкраща...

Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ

В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

Про що плакала скрипка

Трапилось мені бути у гостині в знайомого подружжя Гнатенків, з нагоди приїзду до них свояка з Канади. У телефонному запрошенні на гостину мені не назвали цього свояка, бож, зрештою, це не могло мати для мене більшої ваги. До Гнатенків я охоче заходив і без будь-якого спеціального приводу.

Та прийшовши, я побачив там свого давнього знайомого, ще з часу перебування в діп-таборах у Німеччині. Звали його Андрій Петрович. У таборі я не раз слухав, разом з іншими, його "тирликання" на скрипці, яку він нібито вивіз ще з України. Пам'ятаю, що техніка його гри була невисока — був він самоук. З його гри і з самої його старенької скрипки слухачі злегка, по-дружньому глузували, іменуючи скрипку "недорізаний Страдіваріус".

Не бачившись яких років дванадцять, я і Андрій Петрович, як водиться, стали пригадувати одне одному спільно пережиті перипетії таборового діпінтського життя, розпитували взаємно про спільних знайомих: хто і що тепер та в якому місті?

— Ну, а "недорізаного Страдіваріуса" ще не викинули в "гарбідж"?

— Ні, маю навіть з собою.

Ми попросили гостя заграсти.

Андрій Петрович спершу відмовлявся; проте швидко "здав позицію" і з дорожньої валізи витяг скрипку. За хвилину настроїв її і заграв.

Вже перші добути із скрипки звуки впевнили мене, що Андрій Петрович не забував скрипки ці 12 років; помітно було велику вправність. Проте по кількох хвилинах я про вправність уже не думав: був цілком поглинений, полонений звуками скрипки. Вона промовляла так яскраво, що я забув місце, час, своїх сусідів; поглянувши на них у павзі, побачив, що з ними діялось те саме.

Що він грає?... — промиготіло в голові. — Мабуть, якийсь новий, ще невідомий мені ро-

манс, бо не пригадую чогось такого з українського музичного репертуару... Або, може, він імпровізує вперше ось тут, перед нами?..

А звуки лились далі, переплітаючись, ніби віддаючи розмову двох істот, з котрих одна в чомусь впевняла і благала. Невже це музична сцена-дует із якоїсь мені невідомої опери?..

Та ось гра урвалась — і по короткій павзі серце схопили звуки такої болючої туги, що я мимохіть зняв очі на Андрія Петровича. По його виду повільно котилися з очей дві великі сльози.

В цю мить Рая, маленька донечка господарів, раптом торкнулась руки матері і тривожно півголосом:

— Мамусю, у дяді сльози!.. Він плаче!..

Слова збентежили музиканта; він одірвав смичка від струн і, не випускаючи скрипки, добув вільною рукою носовичок і змахнув непрохані сльози. Не дивився ні на кого, але пошукав очима стільця і сів.

Усім було тужно і ніяково.

— Вибачте, будь ласка, — встала господиня, — що Рая вам перешкодила. Я вас дуже прошу дограти до кінця цю чудову річ!..

Ми всі підтримали Ольгу Іванівну. Але гість більше не грав. Вимовлявся тим, що він "власне, майже скінчив: ще якісь два-три акорди..."

— Ну, а тепер скажіть: про що ви грали? — підсів я по вечері до Андрія Петровича. — Що своє, власне, ви вже призналися. Але про що саме? Яка, так би мовити, тема?

Андрій Петрович вагався.

— Розуміється, я не смів би вас турбувати заради побутової порожньої цікавості. Та ви знаєте — я маю недугу шкрябати пером. Ваша ж сьогоднішня гра — гарний поштовх до творчості, до мистецької проби пера. У вашій грі я вичув глибоку трагедію, незагоєну болючу рану. Не думаю, щоб я помилюся.

Андрій Петрович, мабуть, почував потребу "розвантажити душу" — і то не лише в музичних звуках. До того ж він був добряк і, з правила, йшов назустріч просьбі. Тож по короткому ваганні він розповів мені свою, повну глибокого трагізму історію.

Андрій Петрович на Батьківщині був учителем середньої школи, викладав українську мову і "балувався" скрипкою. Грати на скрипці він навчився ще від батька, також учителя, колишнього вихованця учительської семінарії. Маючи на момент вибуху II-ої світової війни 27 років, ще неодружений, Андрій Петрович не радо стрів мобілізацію, яка одірвала його від школи: він любив педагогічну працю. А до того ж у тій школі, де він викладав, була в передостанній класі учениця Катря. Зустрічаючись із нею поглядами, повними взаємної симпатії (так, принаймні, йому здавалося), Андрій Петрович ладен був признати, що світ таки незле збудований — дармащо допускає такі ляпсуси як ця осоружна комуністична влада.

„ЦЕРКВА Й ЖИТТЯ“

Орган Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського.

ВІДКРИТО ПЕРЕДПЛАТУ на 1962 рік.

Умови передплати на рік:

США, Канада — 2 дол., Англія, Австралія, Нова Зеландія — 15 шилінг., Аргентина — 36 пезо, Бразилія — 100 крз., Зах. Німеччина — 4 ДМ., Франція — 400 франк.

ЗАКЛИКАЄМО: передплатників — поновити передплату, читачів — передплатити журнал. Замовлення і гроші слати на адресу скарбника управи Братства:

Mr. Wasyl Szewczenko
2528 Smith St.
Fort Wayne, Ind., U.S.A.

Було прикро, що раптова мобілізація не дала йому змоги попрачатися з Катрусєю в такій обстанові, де б він міг був сказати їй пару слів тоном інтимності. “Викладати ж душу” в листі, без відповідної розмови віч-на-віч, виглядало неповажним для вчителя. “Ще хтозна — як вона це сприйме?” — пересувалося йому в думці.

А події розгортались. Росіяни напали на Фінляндію, і Андрій Петрович опинився на фронті проти фінів. Дістав поранення і два місяці пролежав у лікарні. Ще одужуючи, він гадав собі, що матиме після лікарні звільнення або довготермінову відпустку і вернеться в Перещепинці, де його школа, а там і Катрусю побачить.

Та вийшло інак. Полк, у якому служив Андрій Петрович, поповнивши свої дуже проріджені ряди свіжопокликаними, якстій потребував серед нього й молодшого старшинського персоналу, щоб вишколювати новопокликанців. Тож і Андрієві Петровичу, що був сержантом, дали лише два тижні відпустки — і знову в полк.

Був уже кінець квітня 1941 року. А за два місяці — війна проти німців. І тоді Андрій Петрович написав Катрусі листа. Але відповіді не одержав. Мабуть, вона не дістала, бо військова група, у складі якої був полк Андрія Петровича, двічі попадала в оточення. Аж нарешті між Харковом і Дінцем, бачивши неминучий полон, Андрій Петрович зважився дезертувати. Переховувався в одному селі, де й улаштувався на працю в школі, вже за німців. Коли наладнався сякий-такий поштовий зв'язок, він написав знову Катрусі листа. Довго чекав на відповідь. А коли вона прийшла, то не від Катрусі, а від її матері (Катрусин батько помер на заслання ще в 30-их роках). Мати в листі писала, що Катрусю вивезено на примусову працю в Німеччину.

Андрій Петрович замовк. Признатись, я був розчарований: ще один варіант недолі наших людей у роках воєнної хуртовини. Скільки таких “історій” я вже знаю! А скільки ще подібних було, що мені невідомі!

— Невже це все? — вихопилось у мене з ноткою розчарування. — І ви більше Катрусі не бачили?!

— Якби ж то не бачив! Може б тоді не був

я оце сивий і самотній перед вами. Бо тоді ще не важко було мені забути Катрусю. А ось пізніше, тепер...

— Розкажіть, прошу вас: що ж було далі?

1945 року, влітку, вони несподівано зустрілись на півдні Німеччини, в Баварії. Пізнали вони одне одного відразу і зраділи зустрічі надзвичайно. Катруся була тепер ставною 21-річною красунею: висока, ясноволоса, з синьо-блакитними очима і ніжним кольором обличчя. Ще колись у школі, дивлячись на неї, Андрій Петрович нераз хотів спитати — чи не був її прадід швед — із тих хоч би шведів, що після баталії під Полтавою, відбувши полон, осталися жити в Україні.

Спільні спогади з рідного села, однієї й тої самої школи — дуже швидко зблизили Андрія з його колишньою ученицею. Правда: йому добігало 33 роки, а Катрусі був лиш 21. Це змушувало його до розважності: адже доля кожного скитальця непевна. І взагалі одруження в таборі здавалося йому чимсь неповажним, якоюсь сугубою “провізорією”.

Тепер Андрій Петрович думав, що його зволікання справи шлюбу з Катрею було важкою помилкою. Бо коли б уже тоді, влітку 45 року, він був формально одружився з Катрею, то може той влятий Кирпатюк не відважився був так до неї в'язнути й шантажувати.

Почалось з того, що одного разу, коли Катря верталася сама з міста до табору, її наздогнав велосипедом якийсь парубок у більшовицькій військовій уніформі, без відзнак, але з великою червоною “п'ятикуткою” на грудях.

— Катя Мельниченко, здорова була! — привітався, спиняючи свого велосипеда.

Уздівши “советчика”, Катря якстій пригадала нераз чути нею розповіді про хапання неповоротців новітніми людоловами — більшовицькими офіцерами з репатріаційних місій та їх охочекомонними підпомагачами з колишніх комсомольців-остівців.

Ніби не розуміючи, чого від неї хочуть, Катря приспішила ходу.

Та “советчик” вже заїхав наперед і перепинив їй дорогу.

— Що, загордилась? Не впізнала земляка? — хижою усмішкою розтягнулось рябе обличчя парубка. — Я з Перещепинець — тих самих, що й ти, і тебе добре знаю. Ми ж і в одній школі вчилися, я був однією клясою вище. Кирпатюка Ваську не пам'ятаєш? А я ось тебе не забув і хочу з тобою їхати на “родину”.

Тепер уже й Катря його впізнала. Але вдавала далі, що не пригадує його.

Та Кирпатюк цим не бентежився. — Я тебе оддалік разів вже два бачив. Та ти була не сама — я й не підходив. Егеж. Так їдемо на родину? — Я... Я про це ще не думала.

Кирпатюк заскалив ліве око.

— А що ж таке? Може вже німчика якогось тут підчепила? Чи на того вчителя сухітнього важиш?.. На Петровича (от забув повне ім'я!). Не бійся — доберемось і до нього, дарма що він змінив прізвище.

У Катрі похололо в грудях.

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, “УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ”.

Про цю книгу див. у “Нових Днях” за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників “Нових Днів” — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. “НОВИЙ ОБРІЙ”, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в “Нових Днях”.

— Та я навіть не знаю, чи є там хто у мене тепер? Мати старенька була — може, вже й померла?..

Катря таки нічого не знала про матір і була вже готова передати через одного поворотця їй листа, коли з більшовицького табору вирушав “на родину” перший ешелюон. Але Андрій рішучо відрадив: мовляв, ще не час.

А Кирпатюк тим часом весело казав:

— Жива твоя старенька, жива і тебе чекає. Ось я невдовзі принесу тобі від неї листа.

Катря аж стенулася: — Який лист? Звідки?! Скажи — що ти про неї знаєш?..

— О, ми все знаємо! — випнув груди наперед Кирпатюк. — Репатріаційні офіцери мають усі дані. І мені кажуть. Бож я — їх сотрудник. А ти ж думала як? Що Кирпатюк ось так собі, трепло якесь? Я ось на списочку вже 15 осіб маю — і ти в ньому також — це для відправки на родину.

Аж тепер Катря цілком зрозуміла своє лихо: Кирпатюк, її земляк, служить у більшовицькій репатріаційній місії як агент-донощик і тепер вже від неї не відчепиться.

— Я через тебе не поїхав попереднім ешелюоном. Така, думаю собі, красива землячка, з одного села, та щоб я їхав без неї?! А тепер поїдемо вдвох. Адже так, Катрису? Ну, чого ти перелякалася — хіба вже я такий страшний?..

До табору Катря прийшла сама не своя. Знайшла Андрія Петровича і все, як було, йому розповіла. Згадала й Кирпатюкові нахвалки “добратися й до нього”.

Висновок пари був однастайний: негайно тікати з цього табору!

Проте з “негайности” нічого не вийшло: Андрій Петрович не міг якстїй лишити таборову гімназію, де він був не тільки вчителем, але й секретарем педагогічної ради і класним виховником. Тож мусів комусь передати і перше, і друге. Директор гімназії відразу заявив, що без засідання педагогічної ради він не може його обов’язків комусь накинати.

Так протяглося три дні. А на четвертий день табір оточили американські вояки і нікого з нього не випускали. За годину в табір прибули два офіцери більшовицької репатріаційної місії і представник УННРА з перекладачем.

36 осіб “радянських громадян”, в тому й Катря, підлягали примусовій репатріації. Коли їх вантажили в авто, з вулиці до табору надійшов Андрій Петрович (він напередодні пішов був до секретаря гімназії, що жив у місті, і тепер вертався). Побачивши Катрю вже в авті і зорієнтувавшись, у чім річ, Андрій Петрович приступив до представника УННРА і заявив, що хоч він “польський громадянин” (бо так був зареєстрований), але хоче репатріюватись. Унрівський службовець запитливо поглянув на більшовицького офіцера, що стояв тут же, поруч. Той широко носміхнувся: — Окей! Маладець!

Андрій Петрович мав думку, що по дорозі до радянської зони втече разом з Катрею; тим часом без нього вона напевно не зуміє цього вчинити.

Нагода втекти справді трапилася того ж

таки дня увечері, коли авто з пійманими скитальцями приїхали на станцію Біссенгафен. Тут їх мали навантажити в поїзд, що йшов аж до Ляйпціга, на більшовицькій зоні. Супроводити поїзд з репатрійованими мали вже, мабуть, самі “советчики”, бо висадовивши скитальців, американські вояки кудись пішли, полишивши одного на варті, а більшовицький офіцер, наказавши всім “стояти і не рухатись”, пішов на край перону до телефонної будки. Унрівський службовець із перекладачем теж кудись зникли.

Момент для втечі був догідний, бо вартовий американець не звертав на привезених жадної уваги, зачепивши розмовою якусь принагідну німецьку дівчину і любенько з нею походжаючи по пероні. До того ж було вже майже темно.

— Одійдімо від гурту, ніби ми шукаємо вбиральні! — шепнув Андрій Петрович до Катрі.

Вони вже були майже за станцією — ніхто їх не гукав і за ними не йшов.

Аж раптом перед ними з’явилася постать парубчака в більшовицькому однострої.

“Кирпатюк!” — Затрусилася, наче в лихо-манці, Катря і схопила супутника за руку.

Парубчак і собі щось вигукнув, вдивляючись гостро. За мить подався трохи назад і сів рукою до кишені. Андрій Петрович підскочив і з усієї сили вдарив парубчака по голові. Той упав і вони побігли.

Враз на їх дорозі виріс високий паркан. Андрій Петрович став підсаджувати Катрю, щоб вона перша перелізла на той бік, в якийсь сад чи парк. Аж звідти раптом грубо загавкав собака, за ним десь далі другий.

— Ой, там собаки!.. Я боюся. Лізь перший сам, потім мене перетягнеш...

У Катрі від ляку цокотіли зуби.

Андрій Петрович зіп’явся на паркан, стрибнув униз і знову зіп’явся, простягаючи руки до

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Катрі. Собаки відскочили вглиб саду, не перестаючи лютю гавкати.

В цю мить розітнувся постріл, і щось гаряче обпекло йому пальці правої руки. Проте він не зважав і зусильно підтягав Катрусю на верх паркана. Ось-ось уже пересадить її. Та один за одним пролунали два постріли — і поцілена Катруся затіпалась в його руках.

Шалена лють стисла серце Андрія Петровича. Він зіскочив з паркана на вулицю і помчав на Кирпатюка, що з пістолем у руці біг йому назустріч. Було божевільням мчати просто під постріли. Та Андрій Петрович про це не думав: він лише знав, що вбивця мусить бути знищений. Ще один постріл — всього за 3—4 кроки —

схибив. І тоді за мить в'язи Кирпатюка затріщали під руками месника.

Коли хрип ущух і безживне тіло посунулось долу, Андрій Петрович побіг до Катрі. Але це вже був труп.

Запанувала мовчанка. Андрій Петрович відвернувся і щось довго не міг упоратися з своїм носом. По суті, сказано було все.

Але я таки не стримався і спитав:

— А як же ви тоді вирвалися? Як утекли?..

Андрій Петрович повернув до мене обличчя. Виглядає наче сердитий.

— Що з того, що втік, утративши все?.. І чи ви думаєте — це легко: власними руками задушити людину...

АНТОН ЧЕХОВ І УКРАЇНА

Усі звичайно вважають Антона Павловича Чехова, і не без підстави, за російського письменника, бо він не написав жодного твору українською мовою. Однак, з походження він був українець, знав добре українську мову, любив Україну та до українського руху ставився позитивно. Ці факти мало кому відомі. Коли ще про Гоголя можна почути голоси, що він був українцем, то про українське походження Чехова всі мовчать. Це велика помилка й ми це доведемо.

Чехов народився в Таганрозі й до часів вищої школи пробув там. Але в цей час з його батьком трапилася катастрофа: взявшись за комерцію, він “прогорів” і змушений був тікати від кредиторів до Москви. Злидні у великій родині Чехова були такі, що Чехови спали покотом на підлозі й частенко голодували.

Молодий Чехов, хоча й не був старшим у родині віком, фактично був за старшого щодо здобуття шматка хліба. І хоч він був під тиском тяжких матеріальних обставин, все ж таки спромігся закінчити московський університет (по медичному факультету).

Із-за шматка хліба Чехов змушений був шукати додаткових заробітків. Це давала йому праця по газетах та дрібних часописах, де він друкував свої коротенькі гумористичні нариси та оповідання.

Цій діяльності Чехов не надавав жодного серйозного значення, але згодом виявилось, що вона давала йому значно більше, ніж праця лікаря. Жартуючи, він говорив: “Медицина — моя законна жінка, а література — полюбовниця, — коли одна починає набридати, я йду до іншої”. Зрештою він побачив, та й інші підкреслили, що його справжній талант — це талант літератора.

Те, що Чехов серйозніше взявся за літературу, ще не вирішувало головного питання: як нагодувати велику родину свого батька. Заробітки спочатку були дуже мізерні, працював він наспіх, де попало, уривками, так, наприклад, оповідання “Єгер” він написав у купальні. Листи його до своїх друзів часто закінчувалися зойком грошей! грошей!

Отже, матеріальні обставини закинули Чехова до Москви і зробили з нього російського письменника, але це не означає, що українці мусять ставити над Чеховим хрест, — наші культурні втрати нам треба знати.

Чехов тільки кільце ланцюга-мартиролога: Гоголь, Короленко, Чехов, Потапенко, Мачтет (див. оповідання “Біла панна”, де виявлена національність автора), Марко Вовчок та багато інших, що змушені були або цілковито, або частково писати російською мовою. Не забудьмо, що й Шевченко лишив нам цілу книжку оповідань, писаних цією мовою. Навіть “Щоденник” Шевченка був писаний російською мовою. Інші були часи, інші політичні, матеріальні та інші обставини. Цього ми не мусимо забувати, бо живемо не в порожнечі, а серед реальних, живих людей.

Чехов був зросійщеним українцем і цього ми не мусимо забувати. Що це було так, видно з його листування. На жаль, ніхто цим питанням серйозно не займався, а воно дуже варте уваги.

З листування ми бачимо такі факти:

І. Чехов визнавав своє українське походження, він не був ренегатом, він не відхрещувався всіма силами від свого минулого й дідів, він добре уявляв, що він зросійщений “хохол” й цього ми не можемо відкидати.

У листі до А. І. Ертеля від 11. 3. 1893 р. він писав: “Вы воронежский уроженец? Моя фамилия тоже ведет свое начало из воронежских недр, из Острогожского уезда. Мой дед и отец были крепостными у Черткова, отца того самого Черткова, который издает книжки” (близький друг Льва Толстого).

У листі від 3. 11. 1897 р. до Л. А. Авілової, з якою він був зв'язаний трагічною любов'ю, він писав: “Вы работаете очень мало, лениво. Я тоже ленивый хохол, но ведь в сравнении с Вами я написал целые горы!”

З цього видно, що Чехов, може й жартуючи, сам називав себе “лінивим хохлом”, але ніхто його за язика до цього не притягав, а головне

те, що цей вираз він повторював не раз у листах і до інших осіб.

Так, наприклад, у листі від 19. 1. 1898 р. до Е. М. Шаврової він писав: "А вот если-бы я не был хохол, если-бы писал ежедневно хотя-бы по два часа в день, то у меня уже давно была-бы собственная вилла. Но я хохол, я ленив. Ленъ приятно опьяняет меня, как эфир, я привык к ней и потому беден". Повторює він це і в листах до інших.

Отже, Чехов українства свого не цурався, навіть сам підкреслював його, ані Толстой, ані Тургенєв, навіть жартома, себе "хохлами" не називали, бо не було будь-яких підстав.

2. Чехов добре знав українську мову й вона, очевидно, була його матірною, бо українізм просякали в його російську мову й він весь час змушений був "ловити" себе на українізмах, вживаючи російської мови.

З листування ми довідуємося про випадок, коли Чехов пропустив у коректі українське слово й просить, якщо не пізно, виправити його. Він написав: "латаний", просить виправити на "заплатаний", бо, додає він, слова "латаний" в російській мові нема. Українське слово "латка" проскочило в нього мимоволі.

У його листуванні, де він, розуміється, не був такий суворий щодо чистоти російської мови, українізм зустрічаємо дуже часто. Ось у листі від 14. 5. 1887 р. до А. С. Суворіна Чехов пише: "Со мной вместе ловит (рибу) сапожник Мишка, лет 12—13, ужасный брехун". Слова "брехун" в російській мові нема, є "лгун", але Чехов його не вживає.

В листі від 2. 12. 1896 р. до Е. М. Шаврової він писав: "Кто любит попадьё, а кто попову наймичку". Тут він наводить українське прислів'я, додаючи до російського початку, вже суто українське закінчення.

У листі від 20. 5. 1897 р. до Суворіна Чехов писав: "Сидение на одном месте до такой степени надоело мне и так (выражаясь по-южному) набризло, что я..." Тут Чехов вживає не тільки російського "надоело", але й українського "набризло", очевидно тому, що останнє краще відбиває його настрій та й крутиться на кінчику його "хохлацького" язика. Він змушений був писати по-російському, але в інших обставинах бажав би розмовляти рідною мовою.

Таких прикладів у Чехова можна знайти чимало. Отже, рідна українська стихія проривалася в нього частенько, хоч російська, завдяки обставинам, і перемагала.

Ми не наводимо більше прикладів, бо не збираємося писати літературознавчу розвідку, ми тільки звертаємо увагу, що така розвідка дуже потрібна.

3. Чехов позитивно ставився до українського руху: у листі від 9. 10. 1888 р. до А. Н. Плещеева він писав, очевидно продовжуючи дискусію: "Украинофильство Линтваревых — это любовь к теплу, к костюму, к языку, к родной земле! Оно симпатично и трогательно. Я-же имел в виду тех глубокомысленных идиотов, которые бранят Гоголя за то, что он писал не по-хохлацки, которые будучи деревянными, бездарными

и бледными бездельниками, ничего не имея ни в голове, ни в сердце, тем не менее стараются казаться выше среднего уровня и играть роль, для чего и нацепляют на свои лбы ярлыки".

З цих слів Чехова випливає без будь-якого сумніву, що він був на боці українців, він розумів і шанував у них любов до свого, до своєї мови, до рідної землі. Не терпів він тільки тих українців, що грали ролю якихось "суперменшей", що вдають із себе вищих за інших.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Друге збільшене видання (більший формат
і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Друге поширене й поправлене видання
(збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт
і формат сторінки).

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Цей тип ще живий і досі; кожен з нас знає його з досвіду по таборовому життю в Німеччині. Це напундючений, закоханий у себе тип, що нічого позитивного для України не дає, для нього передусім його власна (але нікчемна) особа.

Що думав Чехов про українців, можна бачити з листа його до Суворіна від 23. 3. 1895 р.: “Я говорил Вам, что Потапенко очень живой человек, но Вы не верили. В недрах каждого хохла скрывается много сокровищ”.

Крізь м'який, теплий гумор Чехова видно, що він любить і готовий захищати цих “хохлів”.

4. У творчості своїй Чехов відобразив багато картин України. Особливої уваги заслуговує його велике оповідання “Степ”, що має в собі багато автобіографічного. Це прекрасний опис призовіського степу та його населення.

Деякі місця є неперевершеної краси, особливо коли він описує місцевих людей. Так, наприклад, йому дуже вдался тип селянського хлопця, що оженився всього кілька тижнів і безмежно закоханий у свою молоду жінку. “Поїхала, сорока”, каже він про неї, що на два дні пішла до своєї матері на відвідини. Він не може спати, бо сповнений щастя, узяв рушницю й блукає по степу (може уб'є дрохву), щоб якось згаяти час до повернення жінки.

Цікаво, що описуючи цю веселу, хазяйновиту та вперту “хохлушку”, Чехов ані слова не каже, що вона була україною. Але, коли він оповідає про невдале сватання хлопця, він наводить тричі її слова: “Не хОчу” й ставить не російський, а український наголос.

Здавалося б, російський письменник повинен бути задоволеним, вживаючи виразу: “Я не хочу”, — сенс від цього не міняється і цей російський зворот цілком звичайний в устах росіянина.

Однак Чехов вживає українського наголосу, бо його естетичне почуття говорить, що український відтінок буде кращий. Ця дрібниця показує, як глибоко Чехов розумів і шанував українську мову.

Є в Чехова ще оповідання “Щастя”. Мова йде про степ, ніч, чабанів, що тихо розмовляють між собою. Дуже поетичне оповідання. І тут Чехов не може не вжити українських слів, він, не вагаючись уставляє їх в суто російську фразу: “...а Ефимка, бывало, смолоду все молчит и молчит да на тебя косо глядит, всё он словно дуется и пыжится, как пивень перед куркою”. Ясно, що “пивень перед куркою” просто вихоплено з української мови.

Там таки він пише: “Перед волей у нас три дня и три ночи скеля гудела”. І додає в примітці: “Скала” (примечание А. П. Чехова). Для Чехова українська мова така близька, що він віддає своєму слову перевагу перед російським “скала”.

Чабан у нього кричить на овець: “Тю, скаженные!”, вислів цілковито український, підслуханий Чеховим у житті. Навіть маленька подробиця й та каже про глибоке знання Чеховим українського селянського життя: чабани в нього спираються на “герлиги”, довжелезні люшні, якими витягають потрібну їм вівцю з отари. Чехов

не вживає й не шукає російського аналогічного слова, а сміливо вживає українського.

Як любив Чехов Україну видно з листа від 6. 2. 1898 р. до А. С. Суворіна, де він пише: “У нас весна, такое настроение, как в Малороссии на Пасху: тепло, солнечно, звон, вспоминается прошлое...”

І тут ми бачим, як кіт вилазить з міху: для Чехова найкраще, що є на світі, — це весна в рідній країні. І ось у цій людині хочуть бачити московського “кацапа”! Люди добрі, а совість у вас є?

Вже самий гумор Чехова видає з головою його походження: він м'який, потішаючий, нема в ньому різкості та дошкульної насмішки Салтикова або Шумахера та інших російських гумористів.

Отже, висновок такий: Чехов — один з тих талановитих українців, що обставинами життя змушений був жити та працювати для Росії. Це, однак, не позбавляє нас обов'язку вивчати його творчість з точки зору взаємовідносин українців та росіян. Ніхто до цього часу цим серйозно не займався, але наведене вище показує, що це питання заслуговує повної уваги.

Невже не знайдеться людина, що візьметься за цю тему спеціально й опрацює її ґрунтовно? Треба сказати, що ані українці, ані, тим паче, росіяни, не уявляють собі справжньої долі впливу українців на російську літературу та мову.

Вже у Фонвізіна ми зустрічаємо такі слова, як “потилиця” тощо. Це явне запозичення зі старої української мови. Проте цими запозиченнями ніхто не цікавиться, ніхто їх не вивчає.

Вивчення впливу українців на російську мову та літературу у стократ корисніше, ніж лайка з москалями. Лайка нікого не переконає, але факти великого впливу українців на культуру росіян настільки численні й переконливі, що примусять замовчати самого горластого росіянина.

Українство Чехова, його ставлення до українського руху безперечно являє собою надзвичайно цікаву, своєчасну й важливу тему. Слово за дослідниками мови й літератури.

Д-р С. Я. Парамонов, Кенбера, Австралія.

МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ

В. ЧАПЛЕНКА:

1. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА, Ї ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТОК 5.00 дол.
2. ПРОПАЩІ СИЛИ, про українське письменство 20-их років 1.50 дол.
3. ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей 1.00 дол.
4. ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман 3.00 дол.
5. ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість — 1.50 дол.
6. УКРАЇНЦІ, повість 2.00 дол.
7. ЗОЙК, збірка оповідань 1.50 дол.
8. МУЗА, збірка оповідань 1.00 дол.
9. ІСЬКО ГОВА, сатирична поема — 0.50 дол.

Книгарням відповідна знижка.

Замовляти:

V. Chaplenko, c/o UVAN

206 W. 100th St. New York 25, N.Y. U.S.A.

Мистецькі вироби

й вишивки

з України

ПОРЦЕЛЯНОВІ КЕРАМІЧНІ ФІГУРКИ

1. **Оксана та Іван** (із опери "Запорожець за Дунаєм"), різнокольорова, 11 цалів висоти, Ціна: \$12.75
2. "Любить-не-любить", кілька кольорів, 12 цалів висоти, Ціна: \$9.95
3. **Одарка і Карась** (дві окремі фігурки, 10 цалів висоти кожна Ціна (за обидві): \$15.95
4. **Мати й дитина**, порцеляна з білим (матовим) викінченням, 7 цалів унизу, Ціна: \$5.55
5. **Бюсти Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки**, біла порцеляна, матове викінчення, розмір — 7 цалів висоти, Ціна (за кожен): \$5.00

ТКАНІ Й ВИШИВАНІ (МАШИНОЮ) ВИРОБИ

з різними українськими орнаментами,
багатокольорові, півлянні:

1. **Наволочка** (синя з білим або жовта з білим), ч. 1260, розмір 18 x 18 цалів Ціна: \$2.75
2. **Наволочка**, ч. 1251, розмір 18 x 18 цалів, — Ціна: \$1.20
3. **Скатерть** (зелена або жовта), ч. 1046, розмір 36 x 36 цалів Ціна: \$1.75
4. **Скатерть**, ч. 1525, (на жовтому або зеленому або синьому тлі), розмір 54 x 72 цалі Ціна: \$7.25

5. **Скатерть**, ч. 1064 (синя або жовта), розмір 50 x 63. Ціна: \$6.95
6. **Рушник**, ч. 1441 (червоний орнамент), розмір 21 x 120 цалів, Ціна: \$10.25
7. **Рушник**, ч. 1445У, розмір 8 x 20 цалів, — Ціна: \$0.75
8. **Фартухи** (різнокольоровий орнамент) Ціна: \$2.00

КУПОННІ ВИШИВАНІХ ЖІНОЧИХ БЛЮЗОК:

- а) **5 різних взірців**, вишивані чорно-червоним, хрестиком, з хережкою, маркізет Ціна: \$8.95
- б) **Вишивана синім**, гладдю, вишивка чергується з тонкою чудовою мережкою, маркізет Ціна: \$12.50
- в) **Велика (широка) вишивка** червоночорним, хрестиком, з мережкою, маркізет Ціна: \$12.50

ГУЦУЛЬСЬКІ РІЗЬБЛЕНІ ВИРОБИ З ДЕРЕВА:

1. Скланка Ціна: \$0.75
2. Грибок Ціна: \$0.75
3. Пудрення Ціна: \$1.25
4. Касети трьох розмірів по ціні: \$5.95, 6.95 і 10.50
5. Рахва (з інкрустацією) Ціна: \$14.95

Заходьте самі або шліть замовлення поштою (разом з оплатою) на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR ST., WEST,

TORONTO, ONT.,

LE 4-7551

Стурбована Канада

Walter L. Gordon — Troubled Canada, McClelland & Stewart Ltd., 1961

Довгий, відкритий і ніким не стережений канадсько-американський кордон заслужено ставлять як зразок добросусідських взаємин. Це однак не змінє факту, що від світанку своєї історії, рідко заселена Канада живе в постійному страху перед могутнім південним сусідом. Спочатку цей страх був підсилюваний частими мілітарними сутичками й конфліктами та про них встигли забути. Від другої половини XIX ст. помічається вже мирне але постійне просякання американських впливів у всі ділянки канадського життя. Чим більше Канада унезалежнювалась від Великобританії, тим залежнішою ставала від Сполучених Штатів. Дійшло, врешті, до того, що сьогодні приватний американський капітал контролює майже всі важливіші галузі канадської економіки й великою мірою визначає як зовнішню так і внутрішню політику Канади.

Треба об'єктивно ствердити, що цій залежності від американських капіталовкладів і ринків збуту багата на сировину Канада завдячує свій безприкладний післявоєнний промисловий розвиток, як і високий життєвий стандарт. Але з другого боку слід пам'ятати й те, що цій залежності Канада завдячує також майже всі свої економічні клопоти, включно з відсталістю в соціальному забезпеченні своїх громадян. Кожна американська рецесія розпочинається й кінчається в Канаді. Хвилеві застої американської економіки тривають у Канаді довше, сягають глибше і відчуваються болючіше, ніж у США.

За двадцять років війни й еміграції читачі "Нових Днів" мабуть відвикли вже від статистичних даних. Зрештою, цікавитись статистикою в них не було причин і раніш. В УРСР статистичні дані здебільшого фальшувались, а під Польщею вони були для українців просто чужі. Обійтись однак цілком без цифрових даних у нашому випадку, на жаль, неможливо.

Разуючу різницю в коливаннях американської й канадської економіки найкраще видно з такого порівняння. Під час останньої рецесії в США, — яка в Канаді триває ще й досі — річний ріст американської економіки впав з 4,5% до 2,5%; у цьому ж періоді ріст канадської економіки впав з 6,8% аж до 1,7%. При тому, слід мати на увазі, що річний зріст національного прибутку економічно розвинутих країн повинен виносити біля п'яти відсотків, бо лиш такий ріст може зрівноважити природний приріст населення й забезпечити дану країну перед безробіттям.

Коли мова про безробіття, то варто відзначити, що в згадану рецесію число безробітних у США сягало приблизно 7% загальної робочої сили. У Канаді ж, під час минулої зими, число безробітних сягало 11%. Також, не зважаючи на рецесію, життєвий стандарт американців був досі й залишився й сьогодні найвищий у світі. Канада ж була змушена відступити своє друге місце для Швеції й існує за-

гроза, що вкортці відступить теж третє місце, для Західної Німеччини.

З цих простих зіставлень виразно видно, що канадська економіка, через свій переважно все ще сировинний характер, — як теж через надто тісне пов'язання з капіталом Сполучених Штатів Америки, — далеко вразливіша на коливання економічних циклів, ніж економіка інших передових країн. За непокоєний можливими наслідками такого стану, канадський уряд ще в першій половині п'ятдесятих років створив був Королівську Комісію для ґрунтовної перевірки економічних перспектив Канади.

На жаль, поданий до публічного відома, наприкінці 1956 року, звіт Комісії виявився на диво оптимістичний. Він обіцяв канадцам ще вищий життєвий рівень і швидший економічний розвиток, ніж у добрі післявоєнні роки. Голова Королівської Комісії — видатний економічний консультант Волтер Гордон — став зразу чи не найавторитетнішою і найпопулярнішою постаттю в Канаді. Його звіт широко цитували представники уряду, члени парламенту, преса і звичайні промовці. У захопленні ніхто спочатку не звернув уваги на те, що рожеві передбачення Комісії були можливі до здійснення лише при наявності "гнучкої, здорової економічної політики" й коли "не буде масового безробіття", що остаточно на одне виходить. Майже ніхто своєчасно не остеріг і того, що вже через рік від появи цього славнозвісного звіту канадська економіка опинилася в затьмненій кризі, яка знівечила більшість прогнозів Комісії. Прізвище Волтера Гордона зникло на певний час зі сторінок канадської преси, але не на довго.

У січні 1961 року, Волтер Гордон несподівано став головою політичного комітету Ліберальної партії і допоміг їй прийняти досить поступову економічну програму, розраховану на перемогу в чергових федеральних виборах, які незабаром мають відбутися. Дещо пізніше він зголосив і свою кандидатуру до парламенту. Якщо Ліберальна партія переможе прогресивних консерватів — пост міністра фінансів за Волтером Гордоном цілком забезпечений.

Наприкінці минулого року Волтер Гордон видав невелику об'ємом книжку "Стурбована Канада", у якій він намагається показати причини, чому канадська економіка останніх п'яти років не дотримувала кроку з оптимістичними передбаченнями Комісії. Ця голосна вже книжка складається з таких розділів: 1) Цілі поступового суспільства, 2) Підсумки минулих п'ятих років, 3) Фінансова й валютна політика від 1957 року, 4) Чужоземна контролі канадської промисловості, 5) Позитивна програма росту.

Перший розділ книжки слід уважати за найважливіший. У ньому, чи не вперше в історії Канади, видатний представник одної з двох великих канадських партій виразно стверджує відповідаль-

ність уряду за достатній ріст національної економіки, за повне zatrudнення робітників, за безкоштовну освіту, перевишкіл, лікарську опіку й достатню допомогу хворим, старим, непрацездатним і новим іммігрантам.

Автор цілком слушно вважає, що ці вартісні цілі неможливо здійснити в демократичній Канаді, якщо уряд відмовлятиметься від відповідальності за них, але їх також неможливо здійснити, якщо уряд захоче перебрати виключну відповідальність і придушить свободу та індивідуальну ініціативу, як це сталося в країнах т. зв. "соціалістичного табору". Між цими двома згубними екстремами Волтер Гордон виразно бачить прямий і рівний середньо-демократичний шлях і закликає канадців відважно стати на нього.

Другий і третій розділи книжки присвячені здебільшого критиці сучасного прогресивно-консервативного канадського уряду. Авторова критика, на нашу думку, великою мірою суб'єктивна і подиктована його політичними аспіраціями. Це правда, що сучасний канадський уряд не мав виразного позитивного економічного плану на довшу мету й не був приготований успішно протиставитись несподіваній рецесії. Але ж такого плану не мав, на жаль, і попередній ліберальний уряд, дарма, що про можливість рецесії був попереджений економістами.

Уряд Діфенбейкера бодай відчував небезпеку великих щорічних дефіцитів Канади в її торгівлі з США і намагався початково перенести четвиртину канадських закупів з США до Великобританії. Це не вина консерваторів, що рецесія перешкодила цим намірам і змусила Великобританію шукати зв'язку з країнами Європейського Спільного Ринку. Рецесія не є також відповідним часом для зрівноважених бюджетів чи для драстичного скорочення напливу потрібних чужих капіталів. Щодо політики "високих відсотків" і "дорогого цента", що була практикована до літа 1961 року, то за цю політику, на нашу думку, в неменшій мірі відповідальний залишений лібералами керівник Канадського Банку Дж. Койн, ніж міністер фінансів Доналд Флемінг. Доцільною своєчасною валютною й фінансовою політикою можна досягнути сьогодні економічні чуда, але демократичні спільноти мусять раніш навчитись вивести якимось цю важливу політику поза сферу короткозорих партійних інтересів. Жоден демократичний уряд не зважиться на своєчасні й конечні, але непопулярні серед мас, грошові й податкові заходи, якщо опозиція тільки й чекає, щоб ці заходи безвідповідально використати для популярності своєї партії.

Зваливши досить делікатно, хоч і не цілком справедливо, майже всю вину за сучасний стан канадської економіки на немилий йому консервативний уряд, В. Гордон в останніх розділах "Стурбованої Канади" знову виявився об'єктивним і відповідальним знавцем своєї ділянки. Його пропозиції у справі "канадизації" канадської економіки і позитивної програми росту видаються назагал розумні, помірковані й цілком можливі до здійснення. Більшість цих пропозицій повинна бути прийнята, на нашу думку, канадським урядом без уваги на те, яка партія буде при владі.

Можливо, що пропозиції Волтера Гордона замало обережні й недостатні для того, щоб унеза-

лежити й зрівноважити ріст канадської економіки, а одночасно дати канадцям всі благодаті сучасної, позитивної демократичної держави. До цих пропозицій можна б додати принаймні дві, першорядного значення: поперше, пропоноване автором нове міністерство промисловости могло б піклуватися не лиш наявною легкою промисловістю, але й творити в певних районах нові підприємства, відпродаючи чи рентуючи їх приватним корпораціям. Подруге, йдучи за успішним прикладом деяких країн, Канада мусіла б мати окремий банк, який забезпечував би канадських експортерів проти надмірного ризику і втрат на чужих, непевних ринках. Доки Канада не знайде нових ринків збуту для своїх продуктів і не зблянсє якимось свого щорічного понад мільярдного дефіциту в торгівлі з США, доти всякі соціальні реформи натраплятимуть на рішучий спротив впливової індустрії, яка вже тепер вважається надто тяжко оподаткованою.

Не зважаючи, однак, на поміркованість і обережність висновків, треба ствердити, що Волтер Гордон зумів яскраво вказати канадцям мету поступового демократичного суспільства і шлях, що веде до цієї мети.

Якими ж засобами і з якою швидкістю канадці до цієї мети дойдуть, залежить від того, яких репрезентантів до парламенту вони собі виберуть. "Стурбована Канада" мала б ще більшу вартість і вплив, якщо б її автор виразно підтвердив, що прихильники і противники його ідей є в кожній з трьох великих канадських політичних партій.

Вибрати тих кандидатів, які справді цінують гідність людини і готові йти в ногу з часом, і відкинути тих, які нічого не бачать крім "вільної гри економічних сил" чи безнастанної "боротьби класів" — це вже справа виборців.

М. Дальний

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

Замовляти в "Нових Днях"

НОВІ ДНІ, СІЧЕЕНЬ, 1962

Поезія думки

ВІД РЕДАКЦІЇ: Передруковуємо статтю Йосипа Кисельова з київської "Вітчизни" за листопад 1961 р. "Поезія думки". Сподіваємось, що вона буде цікавою й корисною нашим читачам, бо в ній автор намагається показати зрушення в сучасній українській підряданській поезії.

Наші читачі вже не раз домагались відомостей про сучасних українських поетів в Україні. Ми пробували замовити нашим критикам огляди української прози й поезії в окупованій Україні, але ці намагання не привели до успіху. тому ми змушені були використати статтю Й. Кисельова, яку подаємо трохи скорочено.

Звичайно, Й. Кисельов не відходить від радянських штампів, але все таки, в міру можливостей, намагається бути об'єктивним. Він, як і всі інші критики в Україні, не може ще поминути Тичини й Бажана, цих великих коліс поетів, але винятково малих людей, які по самі вуха сидять в окупаційному багні. Судити за це самого Кисельова навряд чи можна: в Україні віддавна не можна, пишучи будь-що про поезію, оминути П. Тичину, як не можна було ще недавно написати навіть статті про астрономію, не згадавши з десяток разів Сталіна.

Нашого читача не цікавитиме окупантський вислужник П. Тичина, колись великий поет, але їх цікавитиме аналіз творчості молодих поетів, які навіть в жорстоких умовах окупації намагаються сказати нове слово в поезії, і з якими наш читач досить добре ознайомлений як з "Нових Днів", так і з цілого ряду інших емігрантських періодичних видань. Ті нові почини, можна сказати навіть невидима "поетична революція" в українській підряданській поезії, варті нашої уваги й вивчення.

Ще й рядка не написав, а вже чую заперечення: — Ну й утнув! "Поезія думки"! А яка ж поезія без думок? Хіба що горобине цвірінкання? Хороші вірші завжди мають свій внутрішній задум, певну ідею. Немислячі поети — нонсенс. Навіщо ж товкти воду в ступі?

Припустимо, що так. Хоча скільки друкується римованих нісенітниць, скільки доводиться перчитувати віршованих банальностей, мати справу з ерзац-мисленням!

Та й думка в поезії ще не означає поезію думки. Це не тотожні поняття. Мається на увазі не просто розумна поезія, а саме — поезія думки, поетичні твори, впливова сила яких складається насамперед з мислі, з думки, з інтелектуального багатства.

— Що він вигадує? — обурюються нетерплячі опоненти. Принадна сила поезії в її чуттєвості, ліризмі. Це ж голос серця, а не розуму, мова почуттів, а не понять!

Так, так! На людину владно впливають душевні переживання, виражені в схвильованих словах, високих образах. А як же інакше? Те, що глибоко відчуте співцем і знайшло зворушливе поетичне втілення, не може не вразити читача, хоч яким би "твердокам'яним" він був. Ось чому лірична розпо-

відь, пристрасні освідчення поета — мажорного чи мінорного характеру — завжди знаходять шлях до людського серця.

Говориться, звичайно, про істинну лірику, а не про псевдопоезію, яка позбавлена живих пристрасей і є скоріше сентиментальним лементом, аніж поетичним відгомонам схвильованої душі художника.

Що ж, нема куди правди діти — нас захоплює, на нас могутньо діє, нас полює чуттєва стихія емоційно насичених віршів!

Але ж існує й інша поезія, ліричний патос якої полягає не в почуттях, а в думці, вірніше, в думці, що стала почуттям.

Світова література знає чимало видатних співців — від Горация до Гете, чия поезія приваблює до себе саме інтенсивним процесом мислення, настільки інтенсивним, що, воно ставало ліричною природою твору.

Такою, скажімо, є поезія Лесі Українки. Не тільки її епічні твори, а й ліричні малюнки сповнені високого інтелектуалізму. Вони наскрізь філософські, що виявляється і в творчому задумі, змісті віршів, і в засобах художньої реалізації, мовно-стильових ознак. Метафори, порівняння, гіперболи, алегорії — уся поетика її речей — від драматичних поем і до ліричних мініатюр — відбиває цю якість творчості поетки. Хоч би про що писала Леся Українка, в її творах завжди присутній історизм мислення, наявний широкий підхід до зображення явищ, відчувається поринання у вир людського духу.

Павла Тичину навряд чи можна назвати прямим духовним спадкоємцем Лесі Українки. Талант поета розвивався в інших художніх традиціях. Але рідко у кого з сучасних наших поетів знайдеться так багато інтелектуальної поезії, як у нього. Поетична думка П. Тичини така внутрішньо насичена і енергійна, така конденсована, так міцно входить своїми коріннями в кожний рядок, у кожне слово вірша, що стає художньою основою твору, його логічним і емоційним началом. Поезія творця "Похорону друга" дає наочний приклад того, як високі роздуми можуть стати вражаючо ліричною оповіддю.

Творчість Миколи Бажана — у своїх краших, провідних тенденціях — є яскравим підтвердженням закономірності положення про поезію думки, яка не менш хвилює і вражає, аніж так звана чиста лірика. Думка в подібних творах набирає такої сили, такої конденсації, що стає дуже впливовим, емоційним чинником.

Таке ми бачимо в старих і нових поезіях М. Бажана, включаючи його італійські цикли.

Характерна річ. Останнім часом у нас з'явилося чимало, так би мовити, екскурсійних віршів. Видаються навіть окремі книги, в яких фігурують поетичні реляції про Делі і Париж, Канаду і США, про різні країни та народи. Враженнями від подорожей по Європі живляться й італійські вірші М.

Бажана. Та якщо багато інших віршів, присвячених зарубіжному життю, не підносяться вище римованої інформації, контрастних протиставлень, екзотичних описів, часом запозичених з довідкової літератури, то вірші М. Бажана зовсім іншого гатунку. Поет дивиться на життя, явища, пам'ятники минулого очима високодосвідченої людини, що веде свій власний рахунок історичним подіям, оцінює відомі речі новими критеріями, пильно зазирає у глибину віків і в складну, строкату сучасність.

Незважаючи, а може й завдяки інтелектуалізові поезії — його вірші несуть у собі важливу соціальну проблематику, торкаються питань серйозного суспільного значення. Вони, може, й публіцистичні за своєю спрямованістю, але явно філософічні за характером поетичного мислення, за своєю внутрішньою сутністю, формою викладу. Навіть поетичні біографії конкретних героїв розкриваються у нього на широкому історичному тлі, у зв'язку з генеральними проблемами часу.

Поезія М. Бажана, так би мовити, епохальна в розумінні заглиблення в провідні суперечності та конфлікти доби. Прямо і опосередковано відгукується поет на пекучі питання дня, але відгукується не засобами хроніки, а поетичного літопису, причому літопису, заповненого своїми власними, недвозначно висловленими суб'єктивними оцінками історичних подій і явищ. Все, чим живе людство в ту чи іншу суспільну формацію — питання політики, науки, культури, побуту, — знаходять своє відображення у віршах поета, який звертається до багатьох понять з усіх сфер людського буття. Він насичує свої твори здобутками багатовікової культури людства, нібито вважає за прямий обов'язок поета нести в маси якомога більше знань.

І з цього погляду поезія М. Бажана справді пізнавальна, вона розширює духовні горизонти, збагачує інтелектуальний світ людини.

Саме цими якостями характеризується новий італійський цикл М. Бажана, у якому в гострому соціальному розрізі трактуються минуле й сучасне. Схильність поета до широких асоціацій, аналогій, порівнянь, зіставлень, до роздумливих узагальнень, поетичних присудів тут сильно дає себе взнаки, навіть занадто сильно. Іноді думка автора йде такими складними шляхами, так переобтяжена додатковими мотивами, що нелегко одразу вловити загальну поетичну концепцію. Автор вкладає у свої вірші настільки багато логічних понять, що, здається, сам хоче, аби вважали його вірші розумовою поезією.

Це, звичайно, наші довільні припущення, але вони виникли мимоволі під час читання італійського поетичного щоденника М. Бажана, у якому занотовані напружені роздуми поета.

Прагнення до збагачення вірша всіма здобутками людської культури з особливою виразністю помічається у нашій наймододшій поезії, у творях початківців, що тільки но входять у літературу.

Сталося так, що інтелектуалізм набув останнім часом нових, поширеніших масштабів, нових талановитих прихильників, нового яскравого виразу. Зараз можна навіть говорити про цілий філософський напрям в українській поезії.

Кожен поет певним чином передає у віршах свій життєвий досвід, свої соціальні та моральні

ідеали, свої пристрасті та уподобання. Уявіть собі на хвилинку, якби хтось із сентиментальних піітів пережив таке трагічне життя, як автор книжки "Маки на дроту" Василь Бондар, який поневірявся в гітлерівських катівнях. У такому випадку ми мали б сльозливі, мело-драматичні голосіння, які справляли б своє враження, але не були б гідні мужности духу бійця проти фашизму, не відбивали б особливостей характеру. І у віршах В. Бондаря, що відтворюють окремі моменти тяжкого життя автора, є свої трагічні ноти. Але оскільки перед нами поет мужньої вдачі, мислячий співець, художник, який вносить у свої поезії високу думку, — вірші про тяжкі події вийшли суворими, але не похмурими, жадливими, але не мінорними. Мужній інтелектуальний патос книги "Маки на дротах" добре виявився у вірші-заспіві:

**Ми віримо у правду наших справ,
І, щоб пісень не виспівать дівчатам,
Штиком з нас кожен пісню написав,
Бо кожен став поетом і солдатом.
А хто побув в гестапівських зубах,
О, той також не обіднів любов'ю:
Своєю не загуслюю ще кров'ю,
Зборовши біль в поламаних кістках,
Рядок поеми криво написав
Про рідну правду наших гордих справ.**

Хоч основу книги складають вистраждані в концтаборі вірші першого розділу, названого "Ми смерті не боялись", у якому майже в епічній формі розповідається про дивовижну непокору і героїчну стійкість смертників, про братерство мучеників, але і в другому розділі, лірично названому "Вишневий цвіт", зустрічаємо вірші, характерні саме для поезії думки, поезії філософських осмислень і узагальнень. Так зокрема сприймається твір "Вірші", що звучить поетичною деклярацією, говорить про ідейно-естетичні позиції молодого митця. Автор сповідається перед читачем:

**Хоч і шукав, але ще не знайшов я
Слів-незабудок і речень-заграв
Мабуть, не досить я потом і кров'ю
Синє чорнило своє розмішав.
Буду горіти і битись ногами
В сітках надій, в тупиках протиріч:
Може ж, коли й над моїми рядками
Хтось молодий прорадіє всю ніч.**

Автор написав це, схвилюваний мудrimi словами В. Одоевського, який говорив: "Перо пише плохо, если в чернильницу не прибавить хотя бы несколько капель собственной крови".

В. Бондар даремно скромничає: чорнило, яким він пише, досить густо розмішане потом і кров'ю людини, яку довго годувало лихо. Саме тому й могли народитися гімни мужности людському духові, на зразок поезії "Перший зліва в ряду..." циклу "Брати".

Книга В. Бондаря привертає до себе увагу не лише своєю незвичайною тематикою (що однобічно твердиться в деяких критичних висловлюваннях), а й своїм духом, своєю естетичною манерою. Суворая простота, вагома думка, життєстверджуючий оптимізм характеризують збірку поета, на долю якого випало стільки трагічних випробувань. Може, В. Бондар занадто часто вживає публіцистичну інто-

націю, може, він занадто категоричний у своїх роздумах і висловлюваннях, але серйозна творча заявка молодого співця обіцяє нові поетичні знахідки саме високого інтелектуального звучання.

Творчість однієї з найобдарованіших наших молодих поеток Ліни Костенко не дуже то вивчається критикою. Читачі не однаково ставляться до її поезії. Дехто з захопленням сприймає вірші поетеси, а дехто, хоч і доброзичливо, але з певною засторогою. Мені, одверто кажучи, імponує творча манера розсудливої поетки, вірші якої примушують згадати поезії Тютчева або несправедливо забутого Євгена Плужника.

Л. Костенко досить активна і продуктивна. Її вірші час од часу з'являються в періодичній пресі, виходять окремими виданнями. Я чомусь найбільше естетичне задоволення одержав від першої збірки авторки — "Проміння землі". Чому? Тому що тут, можна сказати, у найбільш концентрованому вигляді зазвучав свіжий, самобутній голос поетки. Хоч би який вірш взяти, чи то "Перші кроки", чи то "Є велике щастя — стрічати", "Буває тяжко в порожні", "Якщо не можна вітер змалювати", "Зустріч" та ін., — скрізь зустрічаємося з автором, якому не нависне міщанське задоволення, обивательське благополуччя, який чимось стурбований, за щось вболіває, переживає душевний неспокій, шукає вірних життєвих шляхів і щирих друзів, приймає близько до серця і власні незгоди, і горе людства.

Найточніше сказала про особливість свого таланту сама поетка: "Я стривожені вірші пшу". До речі, слово "тривога" не раз зустрічається у віршах Л. Костенко. Так, її муза тривожна, неспокійна, я б навіть сказав — нервова. У цьому немає нічого поганого. Поезія народжується в глибинах людської душі, а тут не завжди сприятлива погода. Правда, іноді поетка стає в позу, кокетує своїми розхристаними почуттями і болючими думками, надмірно акцентує на драматичних моментах, начебто хизується своєю самотністю, невлаштованістю особистої долі, життєвими прикрощами. Але частіше народжуються рядки, сповнені справжнього невтамованого болю, внутрішнього неспокою:

**Не оплакуй ні мрій, ні згадок,
Загуби своїм прикрасам лік...
Щастя треба — на всякий випадок.
Снило треба — на цілий вік.**

І ми бачимо, як набирається сили ліричний герой Л. Костенко, як він мужніє, стає зрілішим, глибокодумним.

Може, ми зловживаємо словом "роздуми", але коли стикаєшся з поезією Л. Костенко, більш вірне й точне слово навряд чи підбереш. Так, сила поетки — в роздумах, у пристрасних роздумах про життєві суперечності і конфлікти, про людське призначення, про те, що називається щастям на землі. Вже в одному з перших творів збірки, у вірші "Сміх", поетка декларує своє світосприйняття і світовідчуття. Вона за правду, за щирість, проти

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

присосовництва, ходульності, духовного окова-милування:

**А я дивлюсь і думаю про вірші.
Коли їм сумно — хай вони сумують.
Хай тільки не сміються штучним сміхом.
Бо щирі люди закривають вікна.**

Так, і ми за щирість. Але ж світ не тільки тугою повитий, життя складається не тільки з утрат, а й із знахідок, не тільки з розлук, а й із зустрічей. Останнього, мені здається, бракує музи Л. Костенко. Занадто вже часто згадує поетка про тривоги, печаль, рани, болі, сльози, самотність і т. ін. Не обов'язково, звичайно, щоб серце кожного разу співало "Добре живу" (як називається один з віршів поетки), але навіщо вінчатися з сумом, ходити лише печальними стежками, жити в "передчутті розлуки", без кінця повторювати: "Нема кому сказати — кохаю, нема кому сказати — прийди!"

"Роздумливість" поезії Л. Костенко спричинялася до афористичного письма, що робить кращі вірші поетки лаконічними, зібраними, конденсованими. Авторка вживає не просту, так би мовити, цитатну афористичність, а складнішу, що проходить наскрізним мотивом через увесь вірш, викарбовується не тільки в окремих рядках, а й у цілих строфах.

Не можна сказати, що поетка зраджує свої естетичні принципи, улюблені мотиви, звичайну проблематику, але щодалі зростає громадянський патос її творчості і подих сучасності сильніше оповиває її нові вірші.

Таке помічається і в творах, присвячених нашим дням, і в історичних екскурсах. Голос митця-громадянина, кровно зв'язаного зі своєю епохою, особливо сильно прозвучав у вірші, присвяченому дорогій пам'яті Т. Г. Шевченка. Мені доводилося вже відзначити цю принципову вдачу поетки.

Вірш цей — не просто ювілейний відгук, яких з'явилося у шевченківські дні чимало. Він, на моє тверде переконання, один з кращих творів поетки, цілком оригінальне явище — і за задумом, і за художнім виконанням. Думка тут глибока і зріла, поетична віра непохитна, розуміння обов'язку художника — правильне. І мене дивують люди, які чомусь витлумачують цей вірш зовсім інакше, ніж він звучить. Особливо викликали заперечення заключні слова вірша, висловлені від імені Тараса Шевченка: "Ще не було епохи для поетів, але були поети для епох". Начебто сказано ясно і недвозначно! Не епоха для поетів, а поети для епохи — в тому розумінні, що істинні митці завжди є силами своєї доби і цим вони входять в історію. Де ж тут невірне розуміння значення поета в суспільстві?

Поетка ніби розмовляє, широко радиться з Шевченком, зв'язується йому — тут і творчі питання, стан сучасної поезії, і найважливіші проблеми сучасного складного і тривожного світу:

**Кобзарю,
знаєш,
нелегка епоха
оцею двадцятим негтовимий вік.
Завихрень — безліч.
Тиші — анітрохи.
А струсам різним утрачаєш лік.**

Поетка бачить у Шевченкові заспівувача і бій-

ця своєї епохи, невгамовного творця-новатора, чий геній намагає і далеких нащадків. Співцем і солдатом своєї епохи виступає тут і сама Ліна Костенко. Вона — за новаторство, за дерзання, за творчий неспокій, радить і собі, й іншим майстрам слова гартувати свої поетичні голоси “не переспівом на місці, а заспівом в дорозі нелегкій”, вважає себе крокуючою в лавах будівників нового світу, що, звичайно, не є простою, легкою справою, а вимагає мобілізації всіх фізичних, духовних і моральних сил. До цього і закликає авторка вірша про Шевченка, вірша, характерного для поетичної палітри Л. Костенко. Суворий, карбований ритм, мужня розмовна інтонація, прозора і в той же час містка мова, що набирає часом афористичного забарвлення, — характерні ознаки твору.

Якби поетка виступала таким духовно-мужнім співцем і в своїй інтимній ліриці, вона б ще більше збагачувала поезію розумними і хвилюючими творами, що знаходили б жвавий відгук у широких колах читачів, збагачували б їхній внутрішній світ, приносили б естетичну насолоду, моральне задоволення.

Вживання такої форми, як, скажімо, віршовані притчі Дмитра Павличка (“На чатах”), свідчить про прагнення поетів надавати своїм творам повчальності (в кращому сенсі слова), що теж є однією з рис інтелектуальної поезії. У цих притчах відчувається й грайлива інтонація (“Притча про жінок”), і дуже серйозна (“Притча про сльози”), але їм властиве щось від народної мудрости, вони примушують читача добре замислитися, вони багаті на узагальнення, без чого не може бути справжньої художньої речі. Поет навіть спеціально виступає проти пустодумів од поезії. Таким є його тонкий і влучливий вірш “Слова, поете, неживі”.

Слова, поете, неживі —
Бувать ішколи у тебе,
Мов гудзики на рукаві:
Лиш для краси — не для потреби.
Хай перед святом пустодум
Подзвонить римою завзято,
А ти повинен шити костюм
На будень, не лишень на свято.
Щоб можна в ньому йти у степ,
Траву носить і сіять жито.
Подбай, звичайно, і про те,
Аби сказали — гарно вшито.

Серед віршів Д. Павличка чимало є й декляративних, риторичних творів, але здебільшого вони мають багату образну основу, насичені пристрасною думкою, полемічні за своїм духом, по-публіцистичному бойові — і в цьому поет наслідує творчі традиції Івана Франка, свого духовного і поетичного вчителя. Недаремно ж ім'я І. Франка так часто згадується в поезіях Д. Павличка (“Тут жив Франко... Шляхи Франка... Коли Франка “огромні сонети”).

Інтелектуальністю позначені й нові вірші О. Підсухи, нещодавно надруковані в журналах “Вітчизна” та “Дніпро”.

Декому вони можуть здатися занадто логічними, сухуватими, резонерськими. Хай і так. Але ж думки поета змістовні й значні, міцно художньо організовані, містять у собі поетичну експресію, отож не можуть не впливати на людські почуття.

На перший погляд вірш “З одного боку — сходить місяць” говорить про певне астрономічне явище. Але ж насправді, як це підкреслює і сам поет, він нагадує про інше, про різні людські владі:

...Один буває
Нічим собою непримітний,
Чужим освітлюється світлом,
Як місяць той, і вгору йде...
А другий, що в житті своєму
Із себе випромінить стільки
Добра, і мудрости, і світла,
Сам як прожектор в темноті,
Але минає час, і сонце
Засяє знов, а місяць блекне.

В цьому — в узагальненнях — і полягає сенс кращих поезій О. Підсухи.

Знаменно, що до інтелектуальної поезії настійно звертається, її активно розвиває наша поетична молодь, ті, які тільки но входять у літературу. Різні за своїм поетичним обличчям і рівнем творчої зрілості такі молоді поети, як Віталій Коротич, Микола Сингаївський, Іван Драч і Микола Вінграновський. У двох з них — у Коротича та Сингаївського — вже вийшли перші книги віршів (“Золоті руки” та “Чую, земле, тебе”), інші заявили про себе поки що поетичними циклами. Але всі вони опинилися в центрі уваги літературної громадськості, стали предметом гарячих суперечок. З одного боку — звучать урочисті літаври похвал, з другого — чути барабанний дріб огиди. Одні — без міри підносять сміливі поетичні заяви молодих, увінчують початківців лаврами перемоги, інші — начисто переключують перші спроби дебютантів, вважають їх вірші штукарством, цирковою еквілібристикою, декадентським кривлінням.

Один досить поважний письменник почав докоряти й мені:

— Ну, як ви можете схвалювати ці заумні опуси? Це ж — літературний анахронізм, щось подібне до “Нової генерації”?..

Можна було, звичайно, відповісти співрозмовникові, що й серед плутаників з “Нової генерації” знаходились і такі цікаві й талановиті люди, як поет Олекса Влизько, але краще спробуємо об'єктивно розібратися — що ж насправді являє собою поезія наймолодших?

Вже один той факт, що навколо їхніх навіть газетних виступів (маємо на увазі сторінки “Літературної газети”) піднялася така жвава дискусія, свідчить про незаперечну оригінальність молодшої поезії. З приводу сірих, невиразних, банальних речей, звісно, ніхто не сперечатиметься.

І справді, хоч би як ставитися до творчості новаків, не можна заперечувати свіжого, самостійного звучання їхніх голосів. Звертає на себе увагу не тільки експериментаторський характер їх віршів, сміливі художні шукання, а й вагомість проблематики поезії молодих, багатогранність їх творчих інтересів, широта кругозору, велика обізнаність, жвава зацікавленість корінними питаннями сучасного життя.

Патосом сучасності пройнята нерівна творчість представників наймолодшої поетичної зміни. Вони заявили про себе не сентиментальними віршиками про нещасливе кохання, традиційним мурмикуванням про красу кудлатих верб і тихих річок. У

їхніх творах живе неспокійний дух нашого складного часу, б'ється гарячковий пульс епохи великих звершень людського генія і не менш великих соціальних зрушень, відчувається бурхливий подих доби жорстоких класових битв, грандіозних визвольних рухів, війн, повстань, героїчних подвигів і нечуваного злодійства.

Сучасність проявляється в літературі не в формальних ознаках, не в зазначенні часу і місця дії, не в біографії об'єктивного чи ліричного героя, не в згадках про злободенні події і явища, не в предметних аксесуарах твору, а в його душі, в сутності поставлених проблем, у характері конфлікту, особливостях духовного і психологічного світу людей, у тому, що зветься атмосферою художньої речі.

Звичайно, у поезіях молодих можна знайти чимало конкретних прикмет і рис, які характеризують саме наш сьогоднішній день. Тут і захоплюючі розповіді про космічні рейси, про сина "племені землян, що в небо стеле шлях" (Коротич), і гіркі думи про "водневих бомб чорнолетучі зграї" (Вінграновський), і гордість за героїчну алжирську дівчину Джамілу, що "напоїла кров'ю білу ніч" (Сингаївський), і шана кодогоспному патріотові, який і "хліб робив, і цукор чистий" (Драч).

Розумна, високоосвічена, мужня людина, благородний, войовничий гуманіст — ліричний герой багатьох віршів початківців.

Я, звичайно, ясно бачу і серйозні огріхи в творчості молодих. У деякого з них (найбільше у Драча і Вінграновського) поки що, як мені здається, мотиви деструкції, бунтарства (до того ж, анархістського бунтарства) переважають над конструктивними, стверджуючими мотивами. У них, так би мовити, більше патосу руйнації, аніж патосу творення. Чимало й навмисної ускладненості, мудрування, гри в новаторство заради новаторства. Акторське кокетування відчувається в деяких поетичних вправах М. Віграновського. Вишукана умовність і абстрактність, по-моєму, нівечать деякі з цікавих творчих задумів І. Драча. Одне слово, туманностей у їхніх віршах — чимало. Але, кажуть, з туманностей виник і всесвіт. Сподіваюся, що прояснення прийде і до музи молодих. Зі зростанням їх ідейно-художньої зрілості зникнуть і ті тимчасові завихрення, які досить помітні в деяких творах І. Драча (скажімо, у фантастичній поемі "Ніж у сонці") або М. Віграновського.

Та й хто з молодих митців (я маю на увазі державних митців, а не безкрилих епігонів) переступає поріг мистецтва такими собі тихесенькими ангелочками? Усі на початку творчого життя "бунтують". Інакше не скажеш нового, самобутнього слова. Це — "не право на помилку", а право на шукання, без чого не мислиться складний процес творення, розвиток мистецтва.

І чим раніше звільняється молоді поети від усього штучного, чужородного, наносного, тим буде краще для них самих і для їхніх читачів. Зараз, справді, зустрічаються в деяких віршах початківців і модерністична манірність, пишномовність, неприродні для їхньої мужньої і суворої музи кучеряві красивості.

Молоді ж поети, звертаючись до гарячих злободенних тем, намагаються так естетично осмислити і узагальнити життєві явища, показують їх у та-

кому незвичайному художньому ракурсі, що пройти байдужими повз такі вірші — неможливо. Тим паче, що завзяті автори торкаються важливих процесів сучасності, втручаються в найгостріші проблеми часу, цікавляться подіями всього світу. Так вони ставляться і до сьогоднішньої дійсності, і до минулого. Історія — і та під їхнім палким пером стає живою, розкривається в соціальних битвах і класових барикадах, у безупинному русі мас, героїчних подвигів і звершеннях. Хіба не в цьому сенс своєрідного циклу М. Сингаївського "Сторони світу", який свідчить про широту поетичних горизонтів молодого автора.

Отже, найпершою рисою поезії молодих є її політична гострота, висока громадянськість, смислова насиченість, втілені в самобутній образній формі.

Друге, що хотілося б підкреслити, — свіжість і новизну багатьох поетичних мелодій. Вони не переспівують одвічних тем, не товчуться навколо тисячу разів використаних мотивів, а дивляться на світ своїми допитливими очима, бачать у ньому справді важливе, актуальне, сьогочасне, осмислюють і відтворюють життєві явища по-своєму.

А яким змістовним, духовно багатим, інтелектуально розвиненим виглядає ліричний герой багатьох віршів наймолодших! Він добре обізнаний з життям далеких плянет і материків, досконало знає історичний процес, вільно володіє здобутками світової культури. Адже неспроста фігурують у творах молодих імена Сковороди і Рафаеля, Маркса і Джордано Бруно, Бетговена і Пікассо, Шопена і Делякруза, Айнштайна і Родена, Моцарта і Врубеля, Гарсія Лорки і Курчатова; говориться про ньютонове тяжіння, дається відсіч Мефістофелю й Демону, згадуються багатства Третяковки, висвітлюється трагедія Гірошіми, ведеться розмова навколо чистого мистецтва. Різні сторони світу, численні країни, краї та міста оживають у поетичних рядках — від Америки до африканських джунглів, від Бразилії до Закарпаття, від Києва до Тісвіллі, — і все це наводиться не з показовими цілями, не заради енциклопедичної рясности, а в ім'я кращого звучання вірша, глибшого і всебічного розкриття поетичного задуму, сприймається як цілком доречне, органічне явище.

Те, що сказано в одному з віршів М. Віграновського — "і окрилює землю розум", — має пряме відношення до творчості молодих. Своїми творами вони начебто проголошують: лише розумна, глибока, справді інтелектуальна поезія спроможна естетично засвоїти складні процеси сучасного життя. Дійсно, нехитрими комбінаціями із заялжених поетичних формулювань важко зараз вразити читача. Чи не тому, до речі, і помічається деяке похолодання у взаєминах між поетами і читачами?

З художнього боку поезія молодих поки що явно полемічна. Свідомо відкидаючи поетичні штампи і шаблони, всіляко уникаючи сірості, тьмяності, невиразності, домагаючись своєрідності і неповторності, вони нерідко впадають в інші крайності — у туманну заушність і штучність. Особливо я відніс би це до І. Драча та М. Вінграновського.

Найменш "спірною" мені здається поезія В. Коротича — оригінальна і разом з тим змістовна й дохідлива. Дуже вірно схарактеризував сутність

поезії молодого лікаря Назим Хікмет: "Поэзия Виталия Коротича проста, умна, лаконична, у неї серце і голова єдині, он любить глибокі обобщення".

Хочеться лише додати, що простота поезій В. Коротича йде не від примітивізму, а від глибини думки і старанного опрацювання поетичної фрази. Філософічність — визначальна риса творчості молодого талановитого співця. Його вірші сповнені серйозних роздумів, вони драматичні, гостроконфліктні за своїм змістом і за побудовою, торкаються значних політичних і моральних питань. Досить прочитати першу книжку поета "Золоті руки", щоб в цьому переконатися. Правда, не все, вміщене в книжці, так би мовити, зроблене золотими руками, не все в ній цінне і самобутнє. Даремно автор (вірніше, редактор) включив до збірника і малоцікаві, пересічні вірші. Добрий смак, уважний відбір — дорогоцінні якості не тільки в творчому процесі, а й в справі впорядкування книги. Нові вірші, нещодавно надруковані на сторінках "Літературної газети", свідчать про помітне творче зростання поета, про посилення почуття відповідальності за кожне надруковане слово.

Впадає в очі гостра проблемність його поезії. Тут питання гуманізму і чесності людського призначення і художницького обов'язку. Дехто, зважаючи на професію Коротича, акцентуватиме на докторському профілі його віршів. Даремно. Він за фактом — насамперед поет. Лікарські ж мотиви — тільки результат добре знайомих життєвих спостережень і відчуттів.

Окремі вірші Коротича настільки ляпідарні, настільки стрункі за думкою і поетичною структурою, що сприймаються як чистої проби афоризми. До таких віршів належать "Бетговен", "Обережні сміються тихо", "Я, напевно, дуже м'якотілий", "Чисте мистецтво" тощо. Наведу тільки один останній вірш, щоб читач наочніше уявив естетичні ідеали, творчу манеру поета:

**І не треба топити
думок у словес воді,
і герої не всюди є красивими
та плечистими.
Я — за чисте мистецтво,
а мистецтво чисте тоді,
коли роблять його
й руками, думками чистими.**

Просто і розумно! Стара художньо-ознавча проблема про чисте мистецтво набрала незвично-узгайального вигляду. Уміння показувати знайомі речі в новому ракурсі — і є красномовною ознакою таланту.

Можна було б порадити молодому поетові бути різноманітнішим і винахідливішим у композиційній побудові віршів, щедрішим у використанні незліченних мовних багатств народу, але ми тут не займаємося рецензуванням тієї чи іншої книги, тих чи інших творів. Нас цікавить загальна проблема розвитку поезії. І якщо на творчості молодих ми зупинилися довше, то це тому, що в ній, може, найяскравіше виявилася провідна тенденція розвитку сучасної української поезії — ясно виражений інтелектуалізм. Чим пояснити це явище? Закономірностями сучасного суспільного процесу, складовою частиною якого є література. Життя стало таким

духовно насиченим, в ньому з'явилося стільки складних ідеологічних, наукових і технічних проблем, стільки конфліктів і суперечностей, людина наша так інтелектуально зросла, що не могла не забувати філософська, пізнавальна поезія. Вона, на мою думку, чим далі, тим рішучіше буде відтісняти і забивати благозвучне віршоване бездум'я, яке дехто помилково вважає поезією.

(“Вітчизна”, ч. 11. 1961, Київ.)

Ліна КОСТЕНКО

Е С Т А Ф Е Т И

Різні бувають естафети.
Міщани міщанам передають буфети,
Заяложені ложки, тупі ножі,
Глупоту свою і думки чужі.

Різні бувають естафети.
Воїни воїнам передають багнети.
Майстри майстрам — свої таємниці.
Царі царям — укази й темниці.

Різні бувають естафети.
Передають поетам поети
З душі в душу,
Із мови в мову
Свободу духу і правду слова.

Не промінявши на речі тлінні —
На славолюбство і на вигоду
І не зронивши.
Бо звук падіння
Озветься болем в душі народу.

Дмитро ПАВЛИЧКО

С И В И Н А

Молодесеньке дівчатко йшло —
В сивих кучерях його чоло.

З перукарні їх несла вона,
Сяяла фальшива сивина.
Що ж... Облудна старість — не біда,

Гірше, як облуда молода.
Модою ображена тут юнь,
Не дивись, пройди і нишком плюнь.

Але ні, згадай війну страшну
І дівочу справжню сивину!

Пригадай годину ту лиху,
Як стояв з дівчам ти на шляху.

Як вели повз вас отця її
У німецькі, у чужі краї.
Покотилась по косі сльоза —

Посивіла, забіліла вмиль —
Вже тієї сивини не змиль!

Пригадай і возвелич красу
Всіх, що посивіли завчасу.

А цього дівчатка не вини,
Бо не знає сивині ціни.

Хай сивини дома відмива
І купує знов за гульден — два.

НОВІ ДНІ, СІЧЕНЬ, 1962

Український діяч і патріот

У грудні 1961 року минуло 100 років з дня народження Євгена Харламповича Чикаленка, що прожив не повних 68 років.

Прадід його, Михайло, мав зимовник на запорозьких вольностях над р. Саксагань, у теперішній Дніпропетровщині. Він був убитий москалями. Прабабка з малими дітьми, разом з ріднею, теж Чикаленками, переїхала на Херсонщину.

Дід Чикаленків, Іван, одружився з дочкою землевласника Бана, і взяв за нею в посаг 150 десятин землі. Іван Чикаленко мав дочку Євдокію і двох синів — Петра й Харлампія, яких добре вивчив читати й писати і влаштував на службу в Ананьївському повітовому суді. Тут вони дослужилися до права на дворянство. Харлампій Чикаленко одружився з панною Оленою Кравською. Подружжя мало двох синів — Івана й Євгена та дочку Галю. Іван і Галя померли в молодому віці.

Харлампій Чикаленко, працюючи в суді, все ж провадив з успіхом велике господарство, доорендовуючи 1200 десятин землі, а в скорому часі ще й докупив 900 десятини. Земля Х. Чикаленка (1050 десятин) прилягала до с. Перешор, у якому ще дід Іван розбудував економію. Дослужившись до секретаря суду, Х. Чикаленко вийшов у відставку й пильно зайнявся господарством.

Не маючи особливої опіки старших, у достатках і на лоні розкішної степової природи, діти росли, приглядаючись до господарства, до хліборобської праці, до життя чабанів з їх отарами серед широкого вільного степу. Побут у

Перешорах був ще старосвітський. У домі й на селі дотримувались старих звичаїв, святочних обрядів і забав, і діти повними грудьми вдихали в себе поезію тих обрядів, народних пісень, казок та співів захожих співців-лірників. Євген почав учитися в о. Василя Лопатинського в Перешорах. Панотець Василь був дуже вродливий і всі його любили та вважали за незвичайну людину. За треби він нічого ні з кого не правив, а приймав, що хто дасть. Через рік (1870) Євгена відвезли до Одеси, де він разом з братом учився у великопанському пансіоні англійця Рандаля. У цьому пансіоні виявилось, що малий Євген умів розмовляти тільки "мужицькою", себто українською мовою. У цьому пансіоні Чикаленко пробував три роки.

Перед смертю (прожив 41 рік) батько Євгена зробив духовну, по якій все майно передав поживоття своєму нежонатому братові Петрові, без права продажу й закладу, а по його смерті все майно переходило порівну трьом його дітям. Зі смертю батька всі троє дітей перейшли під опіку дядька, який служив у Херсоні, а на літо брав відпустку і керував маєтком в Перешорах. Літом хлопці приїздили до Перешор і гасали з пастушками цілісні дні, бо дядько не міг знайти їм якогось заняття.

У вересні 1875 р. дядько забрав Євгена з Одеси і віддав до реальної школи в Єлисаветі. Директором школи був тоді М. Завадський, дуже симпатична людина й добрий педагог. На шкільній лаві Чикаленко сидів поряд з Опанасом Тобілевичем (пізніше — славним українським артистом Саксаганським). Із ним, і з цілою родиною у Чикаленка зав'язалася щира приязнь, особливо зі старшими Опанасовими братами: Іваном (Карпенко-Карий), відомим драматургом, і Миколою (Садовським) не менш відомим артистом. В Єлисаветі при Громадському Клубі брати Тобілевичі, на чолі зі старшим Іваном організували аматорський театральний гурток, який давав театральні вистави. На режисера гурток запросив Марка Кропивницького. Ці вистави на Чикаленка зробили глибоке враження. У реальній школі, хоч наука велася російською мовою, не було ані тіні ворожого ставлення до українства.

Після царського указу 1876 р., коли й в Єлисаветі заборонено українські вистави, українська атмосфера порідшала. Буваючи в гостях у Карпенка-Карого, Чикаленко заставав у нього ціле товариство, що складалося з самих українців, слухав добру музику і співи українських пісень. У 1878 р. в Єлисаветі оселився лікар Опанас Михалевич, колишній член київської Громади. Він зібрав коло себе цілий гурт з ідейнішої молоді, в тому й Чикаленка. Михалевич знайомив членів гуртка з творами Драгоманова, добував, навіть, женеvську "Громаду", оповідав про ді-

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: ЕМ 6-6539, ЕМ 6-6530

яльність київської Громади, організував переклади українською мовою творів російських белетристів-народників. Взагалі розвивав у своїх "учнях" літературні інтереси й заохочував писати.

Весною 1881 р. Чикаленко скінчив реальну школу. По смерті брата й сестри він був єдиним наслідником батькового й дядькового майна. Але він не поспішав до маєтку, а хотів одержати вищу агрономічну освіту. Через те ж, що на природничий факультет університету реалістів не приймали, то Чикаленко вирішив стати вільним слухачем Київського університету. Восени 1881 року Чикаленко із своїм колегою О. Тарковським поїхав до Києва з листами від д-ра Михалеви́ча до проф. В. Антоновича, і від Карпенка-Карого до М. Лисенка. У листах просилося допомоги, щоб хлопців прийняли вільними слухачами до університету. Проф. В. Антонович й М. Лисенко зустріли їх дуже привітно, але ректор відмовився прийняти їх до університету. Чикаленко при цьому передав Антоновичеві записані ним казки, пісні і словарний матеріал. Лисенко запросив обох на вечір, на якому грав відомий кобзар Остап Вересай. Чикаленка М. Лисенко запросив вступити до "хрестоматійного гуртка", а В. Антонович до "Словарної комісії" при київській Старій Громаді, що він охоче і зробив. У комісії підготовлявся матеріал для українського словника. Так Чикаленко зразу опинився в атмосфері "аполітичного культурництва".

Через відмову в прийнятті в київський університет, Чикаленко восени 1882 р. подав прохання до Петрово-Розумовської Академії в Москві і був прийнятий. Однак скоро почалися студентські розрухи й Академію на неозначений час закрили. І він її покинув. Він подає цікаве враження від Москви (Євген Чикаленко. Спогади, ст. 115, Нью-Йорк, 1955 р.): "Москва тоді мені дуже не сподобалася: здоровенне, але страшенно брудне, в порівнянні з нашим Києвом та Одесою, місто; люди грубі, некультурні, нахабні... По склепах-крамницях московські купці поводитися з покупцями так нечемно, так грубо лаялися, коли їм давали дешеву ціну, що наші крамарі-жиди, в порівнянні з московськими, були верхом чемності".

З Москви Чикаленко переїхав до Харкова, де був прийнятий на природничий факультет університету. Тут він знайшов цілий гурт земляків з Херсонщини і оселився втрьох на однім помешканні. В університеті Чикаленко пильно студював (три роки) агрономію під проводом проф. Зайкевича, українця з Лубенщини. Професор доручив йому скласти українською мовою популярну брошуру про культуру кукурудзи. Це був перший твір Є. Чикаленка, який все ж світа не побачив.

У Харкові Чикаленко познайомився зі студентом Володимиром Мальованим. Мальований заклав радикальну Громаду, до якої увійшло більше студентів. Гурток студював твори Драгоманова і обмірковував перебудову Росії на федеративних засадах і завдання національного відродження України. На жаль, цей гурток довго

не втримався, на його слід натрапила поліція і заарештувала декілька осіб. Багато українців було арештовано й повисилано. Д-р Михалеви́ч попав на Сибір. Під час цих арештів Чикаленко був на хуторі жіничиних родичів. Він проти волі дядька в 1883 р. одружився з панною-курсисткою з Лубенщини Марією Вікторівною Садик. Довідавшись про арешти, Чикаленко повернувся до Харкова, де в його й М. Левитського зробили трус і забрали на допити до жандармів. Чикаленко вийшов з цього, порівняно, добре: його присуджено віддати на 5 років під явний догляд поліції. Він мав право сам собі вибрати місце побуту, але заборонено жити в Харкові, Києві, Петербурзі й Москві. Чикаленко обрав собі село Перешори, куди й переїхав з родиною. Так не пощастило Чикаленкові закінчити університет.

У Перешорах припинилося листування, бо все воно перерахувалося поліцією, без дозволу повітового начальника поліції нікуди не можна було виїздити, щотижня являвся поліцей провіряти, чи є піднадзорний. Дядько зустрів племянника також холодно, непривітно. Нічого не лишалося, як з головою впрінутися в господарські справи й шукати розради в хліборобській праці. Господарювати Чикаленко умів змалку і він це любив. Господарство було велике, добре поставлене. Порядкував усім управитель, а дядько служив у Херсоні, відвідуючи Перешори частіше в літні місяці. Побачивши ж, що небіж щиро береться до господарювання, дядько після пер-

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ НА РІЗДВЯНІ СВЯТА ШІСТЬ РІЧНИКІВ

„СОНЯШНИКА“

оправлені у три великі книжки

(у Кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавтесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожен пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

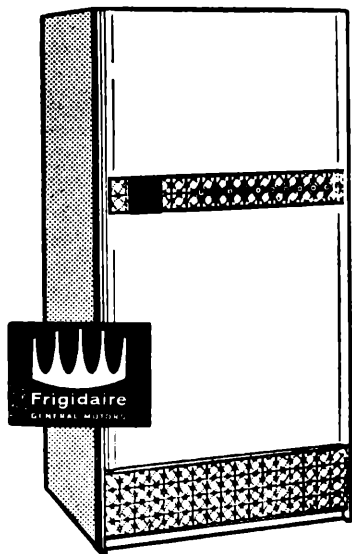
Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

шого ж літа звільнив управителя і все передав йому. Довелось тяжко працювати. Лише зимою було більше часу, який молодий господар уживав на поповнення своєї теоретичної освіти з сільського господарства.

Так Є. Х. просидів в Перешорах майже 10 років. Дядько почав хворіти і господарство передав небожеві цілком. У 1890 р. помер у Херсоні і весь маєток перейшов у власність Є. Харламповича. Він погладу на невеликих шматках землі робив спроби того, що зимою вчитував з журналів і книжок. Особливу ж увагу звернув на боротьбу з засухами, які на Херсонщині були бичем Божим. Прийшов до висновку, що зберегти вогкість у землі можна лише за допомогою чорного пару, коли постійним розхиленням верхнього шару ґрунту не дати воді випаровуватись. У велику посуху літом 1892 р., коли всі лани на Херсонщині висохли й порепались, а трава й хліб геть чисто згинули, у маєтку Чикаленка, де провадився чорний пар, усе зеленіло. Це зробило глибоке враження на селян. Про чорний пар заговорили по цілій околиці. Дізналися про нього по земствах і цією справою зацікавилось навіть міністерство хліборобства в Петербурзі. З Петербургу раз-у-раз приїздили фахівці оглядати Чикаленкове господарство.

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам "Нових Днів" — спеціальна увага і знижка

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel.: EM 8-6812

Про чорний пар Є. Х. докладно розповів селянам, а потім цю розмову записав. Рукопис повів до Одеси й дав прочитати нотареві Ф. Комареві. Останньому вона так сподобалася, що він скликав одеських українців перед якими Є. Х-ч сам прочитав свою працю. Присутні захопилися змістом і мовою. Ф. Комар просив цензора в Одесі дозволити надрукувати брошуру, але той, не маючи права, переслав у Петербург у "Главное Управление по делам печати", яке відповіло Є. Х-чу, що "рукопись признана неудобной к печати" і лишило її в цензурному архіві. Тоді Є. Х-ч після рукописа в сільсько-господарський журнал "Хуторянин", з якого одержав рукописа назад з листом члена редакції Л. Падалки, у якому він вихваляв працю, але сповіщав, що гол. редактор, Квітка, має найгострішу інструкцію не друкувати нічого по-українському. Автор листа радив написати до міністерства хліборобства Ермолова. Є. Х-ч посилав цього рукописа до Ермолова, до проф. Костичева, міністрові внутрішніх справ, у "Земский Сборник" і в інші місця. На це мандрування рукопису — витрачено п'ять років. Аж, нарешті, секретар Ученого Комітету при міністерстві хліборобства українець Філіп'єв написав, що рукопис був темою розмов і суперечок на засіданні комітету міністрів і Учен. Комітет постановив: "Разрешено в виде исключения". Надалі Філіп'єв порадив усі рукописи пересилати через Учений Комітет міністерства хліборобства, а з його ухвалою направляти до цензури. Цим способом Є. Чикаленко видав такі книжечки: "Розмови про с. господарство"; "Чорний пар"; "Худоба"; "Сіяні трави"; "Виноград"; "Сад"; і "Як упорядковувати с. господарство в полі".

Видання свої Є. Х-ч передав петербурзькому "Благодетельному Обществу", яке видавало книжку за книжкою великими тиражами — деякі по півмільйона. Більшим тиражем друкувався лише "Кобзар" Шевченка. Усі ці книжки були допущені до бібліотек і читальень. Це був надзвичайний виліт у забороні друку по-українському. Ці книжечки набули надзвичайної популярності серед народу. Селяни, переселяючись до Західного Сибіру, брали з собою книжки Є. Чикаленка. Про значення цієї літератури проф. Д. Дорошенко висловився так: "Видання "Розмов про сільське хазяйство" було величезною заслугою Чикаленка і, як би він нічого більше не зробив для добра рідного народу, то й це вже одне забезпечило б йому невмируще ім'я в діях національної культури. Але це був властиво тільки початок його діяльності". (Д. Дорошенко. Євген Чикаленко, його життя і громадська діяльність, 1934, ст. 28—29).

Як скінчилося п'ять років явного догляду, почав Чикаленко наїздити у справах до Одеси, де зустрівся з кол. своїм знайомим з Києва Михайлом Комарем. Через нього відновив знайомство серед українського світу, передплатив собі зі Львова двотижневик "Зоря" та дитячий журнал "Дзвінок". У першій брали головну участь письменники з російської України, її передплачували аж кількасот людей на Україні. Коли підросли діти і їх треба було вчити, то восени

1894 року Є. Х-ч переїхав з родиною на життя в Одесу. Сам він перебував в Одесі кілька місяців зимою, бо вже ранньою весною починалися польові роботи, які вимагали його присутності в Перешорах. Там він залишався до глибокої осені. Є. Х. вступив до тамешньої Української Громади, стаючи її діяльним членом. Ця громада після київської була найповажнішою й найчисленнішою українською громадою. Однак у 1879 р. її сильно розгромлено: найактивніших членів було заслано, кого до Сибіру, кого на північ. Та життя громади не припинилося, воно тільки набрало чисто культурницького напрямку.

Коли в 1895 р. померла дочка Є. Х-ча, Євгенія, він вирішив її частку, яка припала б на посаг, вжити на національні цілі. Насамперед він вніс у редакцію "Київської Старини" тисячу карбованців, як премію на найкраще написану популярну історію України. Трохи згодом він доплатив ще тисячу карбованців на видання української історичної повісті Данила Мордовця "Дві долі", щоб спонукати старого письменника, що писав російською мовою, писати й по-українському. Твір появився в "Літературно-Науковому Вістнику" у Львові. Щоб оживити відділ української белетристики в "Київській Старині", яка не мала коштів на оплату авторських гонорарів, Чикаленко взяв цю оплату на свій кошт. З цього часу на сторінках "Київської Старини" з'явилося багато нових творів Б. Грінченка, Яновської, Яворницького, Коцюбинського, Чернявського, В. Винниченка та інших, а журнал став цілком українським літературним органом.

Коли проф. М. Грушевський оголосив у часописах заклик на збір грошей для будови Академічного Дому для українських студентів у Львові, Чикаленко дав на цю ціль 25,000 карбованців, на ті часи дуже велику суму. Він лише поставив умову, щоб студентам з Наддніпрянщини в тім домі давали кімнати в першу чергу. Він намірився заохотити українців з Наддніпрянщини до студій у Львові. Згодом (1904 р.) проф. М. Грушевський заініціював влаштувати літні українські університетські курси, на які приїхало кілька десятків української молоді з Росії. Чикаленко вислав на ці курси своїх старших дітей і покрити всі видатки курсів.

Щоб підбадьорити українців і звернути на них увагу ширших кіл російського громадянства, петербурзькі українці в кінці 1896 року улаштували 40-літній ювілей літературної діяльності Данила Мордовця. Було розписано багато листів по всій Україні, щоб відусіль прислали делегатів, адреси й привіти. Свято відбулося 20 грудня 1896 року дуже імпрезантино. На нього прибув від київської Старої Громади редактор "Київської Старини" Вол. Науменко, а одеська Громада прислала Є. Чикаленка. Було виголошено багато промов-привітів українською мовою. На святі було багато російських журналістів і письменників. На них цей перший прилюдний виступ українців зробив велике враження, але російська преса цілком промовчала це свято. Тільки у львівській "Зорі" появився повний опис свята із зазначенням з якою радістю петербур-

зькі земляки дожидали Є. Чикаленка, вже відомого автора "Розмов про сільське господарство". У цей приїзд Є. Чикаленко поробив багато цікавих знайомств. Зустрівся з відомим філософом позитивістом В. В. Лесевичем, українцем з Полтавщини, який колись був драгоманівцем і заложив у своєму маєтку, в с. Денисівці, українську народну школу. На старості літ цей філософ знову почав прихилитися до українства. Коли пізніше він приїхав до Одеси, то на нього надзвичайно сильне враження зробила промова Смоленського, про якого він висловився так: "Ніколи ще не чув такого глибокого обґрунтування українського руху, хоч колись чув і Драгоманова і В. Антоновича". При цьому знайомстві Є. Чикаленко зустрів В. М. Леонтовича — письменника й лубенського поміщика — зятя Лесевича. З Леонтовичем потім довелося довго близько співпрацювати. У Петербурзі Є. Чикаленко застав багато свідомих українців і навіть колишніх членів київської Громади, але всі вони не були організовані й об'єднані. І Чикаленко з Леонтовичем намірився організувати хоч невелику українську Громаду. Незабаром вона була заснована в Петербурзі з шести осіб, у тому Чикаленка й Леонтовича. По від'їзді Чикаленка й Леонтовича Громада не зникла, а почала зростати: до неї пристав Ол. Гн. Лотоцький, П. Я. Стебницький та інші і в 1900 році Громада мала вже коло двох десятків членів. Між Києвом і Петербургом встановився контакт.

Як оповідає Чикаленко, літом 1897 року у нього в Перешорах гостював М. Комар, несподівано приїхали О. Я. Кониський і молодий (ще студент) С. О. Єфремов. Заїхали, щоб приєднати Чикаленка до Всеукраїнської Загальної Організації, яку задумали організувати Кониський з В. Б. Антоновичем.

Втягаючись все більше в громадські справи, Чикаленко втратив інтерес до свого господарства. До цього його схиляла ще та обставина, що його модернізацію господарства дуже мало наслідували селяни, яких він мріяв раніше піднести в способах ведення господарства. Чикаленко переконався, що впливати на селян можна лише веденням малого господарства. Скоро він почав дивитися на господарство, як на джерело на прожиток та на громадські потреби. Він почав віддавати селянам обробляти землю за четвертий сніп, але з додержанням сівозміни, яку сам завів і таким самим обробленням, даючи для цього селянам своє знаряддя й насіння. 25 селянам Чикаленко продав 250 десятин землі по 100 карб. за десятину. Херсонські селяни Є. Х-чу не подобались. Про них він висловлювався так: "...Тутешні люди, як і подоляни, приятні, низькопоклонні, але нещирі й лукаві; вони при звичаєні цілувати панів у руки, але ставляться до них з ненавистю... На Полтавщині... люди не так були пригнічені, виробився зовсім інший тип селянина... держиться він з достоїнством, не цілує руку, вважає себе рівним з паном"... (Є. Чикаленко, цит. праця, ст. 253). Через такий "сантимент" до полтавчан Євген Харлампович вирішив придбати маєток на Полтавщині. Він купив при селі Кононівці Пирятинського повіту

1,100 десятин землі з гарною садибою й величезним старовинним парком. З цього Є. Х. скоро продав селянам 700 десятин, залишивши собі тільки 400 десятин. З селянами в Кононівці у Є. Х-ча, як і в Перешорах скоро встановилися ширі приятні взаємини. Вони писали йому листи вже й на еміграцію. Він допоміг селянам організувати кредитовий кооператив і почав давати користуватись землею з мірки, zostавивши собі тільки невеличке зразкове господарство. За цю людяність із селянами Чикаленко нажив собі ворогів серед сусідніх панів-поміщиків, яких він описав у своїх спогадах.

Восени 1900 року Чикаленко переїхав з родиною на сталий побут до Києва. Трохи згодом він купив собі тут невеликий будинок. Оселившись в Києві Є. Х-ч був прийнятий до Старої Громади, що була основана ще в 1860 році. Тепер він “з головою занурився в українську громадську діяльність”, як пише в спогадах. Стара Громада складалася майже з самих старших людей. Вона видавала місячник “Київська Старина”, який редагував давній драгоманівець Вол. Павлович Науменко, відомий київський педагог. Громада, опікувалася могило Шевченка й його рідню.

У час вступу Чикаленка Громада була зайнята справою видання великого українського словника, що над ним працювало декілька поколінь від часів “Основи”. Увесь зібраний матеріал було доручено впорядкувати Б. Д. Грінченкові, якого було спроваджено з Чернігова й забезпечено сталою платнею. Викінчений Словник було подано до Петербурзької Академії Наук на премію Костомарова, що той визначив ще в 1884 році за найкращий український словник. Словник, зредагований Грінченком, був виданий редакцією “Київської Старини” в 1907 році в 4-ох томах.

Одночасно з прийняттям до Старої Громади вибрано було Чикаленка й до Ради Загальної Української Організації, до якої належало коло 150 осіб. Заг. Українська Організація була реформована, так, що до неї пристали громади: Стара київська, Одеська, Петербурзька, Чернігівська й Полтавська, а згодом заснувалися громади в Ананьєві, Вінниці, Житомирі, Єлисаветі, Кам'янці, Катеринодарі, Катеринославі, Лубнях, Москві, Радивиліві, Ромні, Севастополі, Смілі, Умані й Херсоні. Все це були підпільні організації, якими керувала центральна Управа, що обиралася на рік на з'їзді делегатами. Організації дбали про поширення української книги під фірмою редакції “Київської Старини”. З'їзди (підпільні) спершу відбувалися в помешканнях: В. Антоновича, М. Лисенка, Старицького, а коли Чикаленко придбав будинок, закритий садком, то у нього.

Коли в 1900 році гурток української молоді (Д. Антонович, М. Русов, Л. Мацієвич і Б. Камінський) заклав у Харкові “Революційну Українську Партію” (РУП), яка скоро перетворилася в Українську Соціал-Демократичну Робітничу Партію, то старші громадяни боялися, що уряд відповість репресіями проти всього українського руху, а Чикаленко зайняв протилежну пози-

цію. Коли Винниченко ще студентом написав оповідання “Краса і Сила”, яким захопилися Лисенко, Матушевський і Чикаленко, то Є. Х-ч, одвідуючи хворого Житецького, почув від нього: “Не знаєте, що то за Винниченко, що такі гарні свіжі оповідання пише в “Київській Старині”? Чикаленко запропонував Житецькому привести й познайомити його з Винниченко, зазначивши, що він соціаліст. Через це Житецький не захотів знайомитись. Тоді Чикаленко сказав старому: “Поки у нас не було соціалістичної партії, то краща, енергійна молодь наша тікала в російські революційні партії. Згадайте Дебогорія-Мокрієвича, Лизогуба, Стефановича, Кравчинського, Кибальчича, Желябова, та й багатьох інших, бо молодь не може задовольнитися культурно-національною справою. Я хоч не соціаліст, а радю, що у нас уже є українська соціалістична партія, бо тепер молодь наша не буде так денаціоналізуватися, як досі, і буде працювати на українському ґрунті і для нас не пропаде. Подивіться на соціаліста Франка”... (Є. Чикаленко, Спогади, ст. 329). Чикаленко при цьому не тільки сказав, а в 1903 році дав українським соціал-демократам 1,000 карб. на видання популярного тижневика “Селянин”.

У Києві Чикаленко близько зійшовся з гуртком молодих українців, особливо з С. О. Єфремовим, Ф. П. Матушевським, В. Доманицьким, В. Прокоповичем і М. Левицьким. Це зближення на ґрунті спільності поглядів перейшло в тісну особисту приятність і глибоку взаємну повагу. Тепле почуття до Єфремова й Матушевського Є. Х-ч заховав до кінця свого віку. Чикаленко завжди вважав необхідним уряджувати різні ювілеї і свята українські. На урядження ювілей М. Лисенка у Львові в 1903 році він їде з С. Єфремовим. У цьому ж році було відкриття пам'ятника Іванові Котляревському в Полтаві. Це свято було підготовлене й пройшло винятково добре, велично. На нього приїхали надзвичайно багато делегацій з усіх частин українських поселень. Велика делегація приїхала з Галичини від різних тамошніх установ, два делегати з Кубані. Ювілей Котляревському зробив велике враження не тільки на присутніх на ньому, а через російську пресу і на широкі кола всієї України. Було заборонено читати адреси українською мовою для українців з-під Росії (про це складено протест), а галичанам, як не володівшим російською мовою, дозволено говорити по-українському.

Після ювілею Котляревського став свідомим українцем Леонид Миколайович Жебуньов, що був до революції найдіяльнішим і найенергійнішим. Після святкування 35-літнього ювілею М. Лисенка у Львові святкували його ж ювілей у Києві, який вилився в справжній триумф, з участю не тільки інтелігенції, а й селян з Кононівки. В 1904 році також 35-літній ювілей літературної діяльності Ів. Нечуя-Левицького. Усі ці ювілеї підносили дух українського громадянства. Взагалі на початку 1900 років український рух почав набирати швидкого розвитку і треба було виробити виразну політичну програму. Отже, Управа Загальної Української Організації зайнялася

виробленням політичної платформи. При цім старші члени вагалися, чи слід установлювати якусь платформу, а молодші, в тому й Чикаленко, належачи до старших, свідомо стояли за виробленням платформи. Після довгих обговорень було ухвалено: "Українська Загальна Організація вимагає автономії для України і перебудови Росії на федеративних основах; для загальнодержавних справ вимагає парламенту, для справ крайових — сойму; повна свобода національного життя й заведення української мови в усіх школах, судах, адміністрації". Ця ухвала була внесена на з'їзд. З'їзд дуже бурхливий, відбувся в 1904 році, прийняв наведену програму і перетворив Загальну Організацію в Українську Демократичну партію. Однак стався й розлам — частина старших по соціально-економічних питаннях не згоджувалася, але Чикаленко свідомо й рішуче стояв за цю програму. Коли його запитували, як він, великий землевласник, стоїть за соціалістичну програму, за примусовий викуп землі у поміщиків — він відповів, що "певен, що в нашій хліборобській країні земля колись мусить перейти в руки селян".

Є. Чикаленко видрукував статтю в радикальній поширеній російській газеті "Сын Отечества" (1905 р. 12 (15). VIII, ч. 151) під заголовком "Голос землевладельца". У статті він доводить, що земля мусить належати тому, хто її обробляє, а через це і в Росії раніше, чи пізніше земля опиниться в руках народу і бажано, щоб цей процес переходу відбувся легальним мирним шляхом. Поміщики повинні згодитися на викуп землі через банк, затримуючи собі тільки невеликі садиби. Очевидно цей розумний і тверезий голос залунав голосом волаючого в пустелі.

Чим далі тяглася Російсько-Японська війна, тим більше було познаних і тим більше ставало надій на поліпшення. Всеросійське громадянство підбадьорувалось, оживлялось і сміливіше ставилось до адміністрації. У березні 1905 року журналісти з цілої Росії вирішили зібратися в Петербурзі, щоб обговорити спільну тактику преси в боротьбі за конституцію. Українська Демократична Партія вислала на цей з'їзд Є. Чикаленка. Він, порадившись з членами Петербурзької Громади, П. Стебницьким, О. Лотоцьким та О. Русовим, зразу добув у канцелярії прізвища делегатів з'їзду "іногородців" — грузинів, естів, лотишів і познайомився з ними. Умовилися щодня збиратися в час, коли не було засідань з'їзду. На перше засідання, крім названих, прийшли вірмени, поляки й фінляндець, хоч запрошували також і жидів. Останніх від усіх партій було так багато, що вони мало не вдвоє перевищували представників усіх "іногородців". Жиди між собою сперечалися, але жодна група жидів не захотіла пристати до "іногородців". Поляки на першому ж засіданні заявили, що вони добиватимуться самостійності й на ніяку федерацію з Росією не підуть. Фінляндець, хоч і "самостійник", приходив на всі засідання.

Цей гурт "іногородців" опрацював таку резолюцію: "Признаючи повну горожанську і політичну рівноправність всіх народів, що складають

Російську Державу, і право кожного з них на самостійний культурно-державний розвиток, з'їзд уважає необхідним, щоб ця рівноправність і право були гарантовані основними законами держави і щоб окремим націям дано було право заснування інституцій, здійснюючих свободу національно-культурного розвитку" і т. д. Коли делегація подала резолюцію президії з'їзду, то вона спочатку зніяковіла, а потім голова її, Аненський, сказав, що вона (резолюція) зовсім не потрібна, бо вже з'їзд прийняв ширшу — про права націй на повне "самовизначення". На це грузин відповів — "Ми просимо у вас шматок насущного хліба, а ви нам кажете: бери всю вселенну!" (Є. Чикаленко, Цит. праця, ст. 376—377). Коли під кінець з'їзду Чикаленко подав президії, а потім відчитав резолюцію, у якій протестувалося проти виключного закону, яким забороняється українське слово, — то лише іногородці заплескали в долоні, а величезна більшість з'їзду сиділа мовчки, похнюпившись.

Тоді (1905 рік) всім "іногородцям" стало ясним, чого можна сподіватися від "руської демократії". Іногородці мріяли, про майбутній федеральний устрій, але й побоювалися співжити в одній державі з таким некультурним московським народом. Цей народ сам почуває себе народом господарем у Росії, бо куди не поїде чи піде, — чи у Варшаву, чи в Київ, чи в Тифліс, — скрізь з ним говорять його мовою, та й усе начальство, починаючи з царя, говорить тою самою мовою. По розумінню москаля всі народи нижчі за нього.

На жаль, Українська Демократична Партія довго не проіснувала. Від самого заснування в її нутрі виявилася "права" опозиція в особах старих громадян, незадоволених радикальною програмою, а ліва вимагала активності і одкололася, створивши Українську Радикальну Партію. Лідером її став Б. Грінченко. Радикали були майже виключно письменниками. Вони написували й видали у Львові ряд брошур на політичні теми, але й ця партія популярності не набула, бо молодь горнулася до "рупістів" (РУП), гостро критикуючи радикалів, закидаючи їм "буржуазність". Є. Чикаленко до радикальної партії не пішов і всіма силами намагався об'єднати знову демократів з радикалами. Восени 1905 року Українська Демократична Партія майже одностайно на з'їзді згодилася об'єднатися з радикальною. Радикальна також після розмов з провідниками схилилася до об'єднання і так

КНИГОЛЮБАМ

Т. ОСЬМАЧКА: Кितिці часу — — — — —	0.40
"ЕЛЬДОРАДО" (вибрані твори укр. письм.)	0.50
"ВОЛОСОЖАР" (літ.-мист. жур., всі чис.)	1.00
ІВ. МАНИЛО:	
"СІЧ І ВІДСІЧ" — — — — —	0.35
"БАЙКАР" — — — — —	0.40
"ПЕАНИ І КПИНИ" — — — — —	0.45

Замовлення та гроші слати:

Mr. I. MANYLO, P. O. Box 472
Vineland, N. J., U.S.A.

створилося Українська Демократично-Радикальна Партія. Створення одної партії (29—30 грудня 1905 року) відбулося, коли по цілій Росії палала революція. Цар Микола II-ий мусів видати 17 жовтня маніфест про конституцію, але

нею не всі елементи задовольнилися й повели агітацію за соціальну революцію. По цілій Україні почалися селянські розрухи, які недоторкнулися — ні в Перешорах, ні в Кононівці — маєтків Чикаленка. (Закінчення в черг. числі)

ДВНАДЦЯТЬ РОКІВ УЖЕ ПОЗАДУ

(Продовження із 2-ої сторінки обкладинки)
пару років) ці самі “приятелі” журналу хитро-мудро поширюють інші поголоски:

— Журнал, щоправда, непоганий, але він, на жаль, все більше й більше втрачає авторів...

А раз втрачає авторів, то значить завалиться. Ці поголоски мають інколи успіх. Навіть деякі з наших справді щиро наставлених читачів починають вірити в цей “факт”. Заявляємо: жодного автора “Нові Дні” не втратили. Це легко може перевірити кожен читач, бо кожного року ми друкуємо список авторів, твори яких були видрукувані протягом року. Перевірте ці списки, порівняйте, простежте за іменами сталих авторів. Так, ми втратили деяких авторів, які померли: наприклад, В. Русальський, М. Ситник та інші. Ми втратили також і проф. Юрія Шереха (Шевельова), який нам колись давав 8—10 статей річно. Але Ю. Шереха втратили не “Нові Дні”, а вся українська еміграція, бо він не пише ніде, хоч раніш друкувався майже виключно в “Нових Днях”.

Можна твердити протилежне: у “Нових Днях” чимало авторів виросло, багатьох авторів “Нові Дні” подарували українській еміграції. В цьому велика заслуга нашого журналу.

Якщо ми говоримо про авторів, то сміємо запевнити наших читачів, що в числі наших співробітників є чимало визначних осіб, які сьогодні в Україні могли б справді “ходити зверху”, як кажуть. Ми не завжди їх належно цінімо й шануємо, чим знеохочуємо їх. Не будемо називати імен, бо всіх не згадаєш належно і не всіх їх на відповідне місце поставиш.

Наші читачі знають, що з “Новими Днями” люди рахуються. Сміємо запевнити, що з нашим журналом рахуються й чужинці. Маємо також певні відомості, що “Нові Дні” на доброму рахунку і в Україні. Недавно ми одержали відомість, що “Нові Дні” в Одесу, наприклад, якомсь доходять через Сх. Німеччину. Кілька років тому ми писали, що в Україні дуже цікавились (мова, звичайно, про дуже обмежену кількість осіб) статтями д-ра Ів. Розгона про тваринництво в майбутній українській державі, про Центральну Раду тощо. Тоді наш журнал (кілька примірників) ішов в Україну через Фінляндію. Це було коротко (яких півтора-два роки), а пізніше ця можливість зникла.

Просимо наших читачів вірити нам, що деякі організації, які назверх ніби не дуже то прихильно ставляться до “Нових Днів”, кілька разів купляли їх у нас по кілька десятків примірників і висилали в Україну, бо вони були певні, що з деякими статтями дуже бажано ознайомити українців під російською окупацією. Так вислано числа з моїм репортажем про зустріч з артис-

тами балету Київської опери, із статтею Д. Кислиці (відповідь Л. Новиченкові), із рецензією В. Чапенка на сатиричний журнал “Перець” тощо.

Все це наші здобутки, здобутки всіх нас: авторів, читачів, редакції. Але мусимо признати, що “Нові Дні” — журнал ще дуже поганий, просто “пса вартий”, як кажуть на еміграції. Не тішмося тим, що він липший від інших — це ще нам не дає підстави вихвалитись і спочивати на лаврах. Знаю, знаю, що зараз же дехто з тих, що читають ці рядки, іронічно посміхаються:

— Ох і Волиняк! Бачиш, як “скромничає”, щоб набити собі ціну і купити наївних!

Вибачте, але ви, панове, міряєте все до своєї нечесности, до своєї — ще раз вибачте! — мізерії, вважаючи всіх такими, як ви. Ми зараз обгрунтуємо своє твердження, що “Нові Дні” журнал дуже поганий.

1. У “Нових Днях” ще нема багатьох дуже солідних авторів, які в свій час на еміграції чимало писали. То нічого, що вони ніде не пишуть тепер: не сміємо брати поганого прикладу — мусимо зробити так, щоб вони були в “Нових Днях”. Читачі скажуть: то зроби, це ж твоя справа, а не наша. Не можу тепер цього зробити з таких причин:

а) Вони ображені тим, що їм не вдалося з журналами чи іншими періодиками, то чого, мовляв, будемо підтримувати Волиняка? Щоб самим себе ще більше соромити?

б) Їх би можна ще “купити” добрим технічним оформленням їх праць і добрим гонораром, але “Нові Дні” на це не мають фондів.

2. Хоч “Нові Дні” й цікавляться Україною, стало намагаються інформувати читачів про зміни і про сучасний стан українського життя під окупантом, але це все робиться в дуже недостатньому розмірі. Ми навіть не спромоглись на щорічні огляди літературної продукції, не кажемо вже про мистецтво, науку, економіку, політичне життя. Сказати, що там все “по-старому” — значить уникнути відповідальности й потішити себе, що ми зробили все і “все знаємо”. Так роблять лише ледарі й нікчеми.

Для цього треба мати авторів, які б солідно працювали в цій ділянці, а їх нам бракує через брак грошей. От, напр., відбулась декада (чи тиждень) українського мистецтва в Литві. Це були перші українсько-литовські зустрічі, які можуть мати велике політичне значення, але в нашому журналі про це не було ні слова. Інші часописи згадали про це кількома словами, не бачучи в цьому факті нічого.

3. Відбувся з'їзд компартії Р. Союзу. З'їзд винятковий, епохальний, можна сказати. Відповідних коментарів, передбачень тощо в “Нових Днях” нема. В кінці грудня в Києві, виступаючи на нараді передовиків сільського госпо-

дарства, М. Хрущов заявив, що скоро буде зміна конституції СРСР. Судячи по з'їзді партії і по всій партійній пропаганді, можна передбачати навіть ліквідацію СРСР і створення якоїсь "безкласової" і "безнаціональної" держави на його місці, що може мати трагічні наслідки для всіх поневолених народів, а в першу чергу для України. Нас можуть запитати: то що ми тут можемо зробити? Багато можемо зробити. Наша сила більша, ніж ми її уявляємо.

Правда, що ми в цій ділянці нічого не робимо. Ми ще й досі сидимо на дешевій агітці, ми не йдемо в світ, а як і йдемо, то з таким матеріалом, який ні на кого не вплине. Ми, напр., так лаємо М. Хрущова, що вже фактично боронимо Молотова, Маленкова, Кагановича... І тишимося, що ведемо "антибільшовицьку роботу".

Для цього треба мати авторів і гроші, тоді можна зробити дуже багато. Характерно: усі, що приїждять з України, домагаються: лайте нас, "викривайте", то нам буде легше щось зробити.

4. "Нові Дні", хоч часто бувають відважними й послідовними, все таки оглядаються на "задні колеса", себто на поганого нікчемного обивателя, і не завжди говорять повним голосом. На перешкоді в цьому стоїть мала кількість передплатників і страх їх утратити.

5. "Нові Дні" хоч і багато культурніший журнал від інших, але мовно-стилістичне оформлення статей у ньому винятково погане, статті часто бувають нудними, розтягнутими. Це теж можна поправити, маючи гроші.

Можна список наших хиб продовжити в безконечність. Мене запитують: а де вихід з цього? Таж на еміграції нема навіть авторів, які б це все осилили. На еміграції є стільки авторів, що коли б їх використати, "воскресити" з мертвотної летаргії, працювати з ними, замовляти їм матеріал, то можна б зробити дуже багато, якщо не все. А крім того, кожен журнал мусять сам собі виховати авторів, якщо їх нема готових — вони мусять рости в журналі, збільшувати свою кваліфікацію, набувати досвіду. Якщо якийсь журнал цього не робить і навіть про це й не думає, то ціна йому — копійка.

Який стан журналу сьогодні? Без змін. Число читачів не меншає, а може трошки й росте, але цей ріст такий малий, що про нього можна й не говорити. Урахуйте, що за цих дванадцять років разів десять піднімалась ціна паперу, конвертів, фарби і т. д. Разів три піднімалась вартість пошти, а від 1 жовтня м. р. вона піднялась дуже у США — на 50%. Вартість же журналу ми підняли тільки раз на 0.50 дол. І то тільки для Канади і США. Якщо б не оголошення, то журнал не міг би існувати.

Хто винен у цьому, що ми тупцюємо на місці. І чи можна це поправити? Винні ми всі — редактор, читачі, співробітники. Направити можна, тому й говоримо про це. Навіть дуже легко можна. Треба вияснити людям (Вашим приятелям і знайомим), що журнал, який існує вже 13-ий рік, вчасно й регулярно виходить без дотацій організацій, журнал, який має цілий гурт якісних авторів, вартий підтримки й допомоги хочби передплатою. Треба вияснювати, що ніякі "ново-

твори" журнального типу не можуть досягти того, що ми в ж е м а є м о — не час тепер на те. І не так легко це робиться. Сьогодні не можна розпорошуватись, не варто творити щось нове, бо навіть утримати те, що ми вже маємо, дуже важко.

Про це треба говорити стало, вперто. Наслідки будуть. Напевно.

Чи втримаються "Нові Дні"? Так, якщо я не втрачу остаточно віри в наших людей. Мені часом буває дуже боляче, коли навіть люди, які мені дуже милі і яким я вірю, як собі, піддаються на провокації навіть такого типу, що "Нові Дні", мовляв, "тратять авторів" чи щось подібне. Треба думати самому, треба вміти відбити кожну брудну атаку "друзів" чи "невтральних". Тоді буде все гаразд. Це торкається в першу чергу наших "східняків".

Оце і все, що ми мали сказати на початку 13-го року існування нашого журналу. Будемо сподіватись, що цю "чортову дюжину" ми благополучно минемо і перейдемо в 14-ий рік у ліпшому стані, ніж ми є тепер. Живемо й працюємо на чужині. Мусимо тут жити для України, для свого народу. Україна цього від нас вимагає. Це коштує нам дуже мало, але й цього малого ми не хочемо дати чи зробити. А як і даємо, то часом не туди, де воно могло б бути найкраще використане.

П. Волиняк

Шевченківські вечори

ШЕВЧЕНКО УСТАМИ МИСТЦІВ СЛОВА

В плані святкування Шевченківського року, речес-терська українська громада запросила з Нью-Йорку заслужених корифеїв нашої сцени, Йосипа Гіриняка та його дружину, Олімпію Добровольську. Не можна сказати, що зала "помилася від народу". Народ наш тепер замєриканізувався й охоче проводить вільний час біля телевізії. Та все ж таки з півтори сотні прийшли вшанувати й Шевченка й відомих артистів. І вони не пошкодували. Характеристичним було зауваження одного слухача: "Я люблю Шевченка, читаю його, повторюю, та лише сьогодні, у мистецькому виконанні Гіриняка й Добровольської, великий поет повністю дійшов до моєї душі". Дійшов. Та й як не дійти, коли почуття, що їх переживав Шевченко, були піднесені слухачеві просто на тарілці. Така є сила слова, сила мистецького оформлення.

Спочатку Йосип Йосипович зробив короткий реферат про нашого пророка, співця свободи, любови і краси, а потім почалось декламування його творів. "Кавказ", "Сон", "Іржавець", "Чи не покинуть нам, небого" — які це все знайомі речі, а в той же час, які вони нові, свіжі, наче ось тільки що зірвалися з думки поета й вогненним колесом покотились у світ... Може й тяжко тепер нам, приспаним американським добробутом, уявити й відчутти Шевченкову добу. Адже півторавіковою давниною тхне від неї. Нема кріпаччини, жорстоких поміщиків, і того політичного ладу, що передчасно загнав Шевченка до могили. Але якоюсь мірою поет є нашим сучасником. Його полум'яні обвинувачення стосуються не лише минулого, а й сьогодення, отих новітніх московських рабеласників, які й тепер знімають ос-

танию свитину з сироти, тортурують невинних, не дають опам'ятатись від страждань багатостраждальному українському народові.

Спільна декламація Гірняком і Добровольською Шевченківської "Відьми" пройняла слухачів жахом, болем і співчуттям. Глибокий трагізм отой "відьми" в устах Добровольської набув кольориту всенароднього горя, стерлася грань між сценічним дійством і життям, нещасна "відьма", тим життям потоптана, на повний зріст стала перед публікою. І це ж тільки в самому читанні. А коли б дати відповідне сценічне оформлення, коли б Добровольська грала, а не читала! Тут мимоволі напрошується жаль на наші, начебто непереборені обставини, в силу яких українці не мають свого репрезентативного театру. Все можна мати, аби добра воля, аби не було тої проклятої байдужості, що шкодить нам від віків.

Шевченківський вечір залишив у слухачів надзвичайно гарне враження. Подякуємо ж від душі за це нашим славним артистам.

А. ГАЛАН

ТЕАТР ЖИВОГО ШЕВЧЕНКОВОГО СЛОВА

Шевченківський рік у Канаді закінчився великим вечором Шевченкового слова в художньому читанні Олімпії Добровольської та Йосипа Гірняка. Вечір відбувся в залі Нар. Дому 17 грудня. Зал на поверх 500 місць була майже повна, хоч пару тижнів перед тим Йосип Гірняк виступав у залі УНО з художнім читанням, присвятивши цілий перший відділ Шевченкові. Якби наші артисти виступали ще й утретє, то публіки, мабуть, не поменшало б, а ще побільшало б.

Провідна ідея вечора: Тарас Шевченко — поет свободи, любови і краси. Відповідні супровідні тексти до творів написав Ю. Дивнич. Треба признати, що тексти складено дуже вдало, вони допомагають слухачеві "увійти в добу твору", зрозуміти історичне тло. На жаль, не було третього виконавця (для супровідних текстів).

Прочитано твори: "Кавказ" (Й. Гірняк), "Якби зустрілися ми знову" (О. Добровольська), "Сон" (Й. Гірняк), "Відьма" (О. Добровольська та Й. Гірняк), "Іржавець" (Й. Гірняк), "На ріках круг Вавилону" (О. Добро-

вольська), "Чи не покинуть нам, небого" (Й. Гірняк), "Прощальне слово П. Куліша над труною Т. Шевченка" (Й. Гірняк).

Вечір розпочинає Й. Гірняк коротким супровідним текстом. Коротка павза і артист відразу переходить до "Кавказу". З перших слів зала буквально завмирає. На еміграції щось подібне трапляється рідко. Публіка дуже різна, приходить вона на концерт чи виставу з різною метою і опанувати нею важко навіть доброму артистові (саме через її строкатість). Але тільки спокійно і зрівноважено прозвучали слова "За горами горн", як уже з певністю можна було сказати: вечір внятиково успішний. У залі була така тиша, що не було змоги зробити нотатку, бо відчувашся, як ледве чути шелестіння паперу нервує твоїх сусідів, заважає їм слухати твор.

У творчій манері Йосипа Гірняка й Олімпії Добровольської є багато спільного. Головне в їх творчості — уникання афектації і взагалі уникання будь-яких ефектів, а скерування своєї уваги на розкриття внутрішньої глибини твору чи героя. На цьому вечорі не було вигуків, не прозвучала ні одна мелодраматична нотка, але треба було почути як Йосип Гірняк вимовляє здавалося б однакові слова: "Слава... і гончим, і псарям і нашим батюшкам царям", і як у нього звучать слова, "І вам слава, сині гори...", щоб глибинно відчувати Шевченка — безжального, обличителя всякої людської погани, і Шевченка — безприкладного людинолюба, неповторного гуманіста, людини, що справді віддає не тільки тіло, а й душу за свого ближнього.

Здається, що Й. Гірняк найкраще прочитав "Сон". Бодай найкраще цей твір сприйняла публіка. Просто холодом обдає тебе і людське серце не може не стискатись, як ви чуєте з Гірнякових уст Шевченкове "Плач, Україно, бездітна вдовнице..."

Олімпія Добровольська у "Відьмі" повністю розкрила не тільки саму героїню. Вона просто поклала перед слу-

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях":

О. Добровольська і Й. Гірняк читають "Відьму".

хачем трагізм усіх жінок у страхотливій добі фєвдаль-ного поневолення людини, перед слухачем виростає вся страждуща українська нація в тій чорній добі тварин-ного ставлення до людини.

Останній вірш із "Кобзаря" — "Чи не покинуть нам, небого" — у виконанні Й. Гірниака так повно і яскраво розкриває останні дні трагічного поетичного життя, що Шевченко просто ніби стоїть отут перед слухачем у залі, ніби ти його відчуваш поруч із собою.

Це був справді мистецький вечір. Заслуга наших мистців у тому, що вони подали нам цього вечора Шев-ченка у всій його складності, але так, що він став зро-зумілим кожному слухачеві: і дорослому, і юному, і більш освіченому, і людині з малим знанням.

Мені здається, що Йосип Гірниак і Олімпія Добро-вольська знайшли своє призначення на еміграції. І своє місце.

Вечір був організований ОУПК (Об'єднання Україн-ських Педагогів Канади), яке очолює п. З. Зелений. На вечорі було багато молоді.

По закінченні відбувся чайний вечір, який відкрив п. Зелений. Промовляла ще учениця українознавчих кур-сів ім. Г. Сковороди Любинська.

Відповідав їм Йосип Гірниак, який ні на кого не на-рікає (це вже порушення норми!), а зазначив, що "ми можемо (й будемо!) шукати людського тепла не в Нью-Йорку, а в Торонті".

Це був справді найкращий вечір Шевченківського року. Та й чи тільки Шевченківського?

П. ВОЛИНЯК

ДИМ У ПОВІТРІ...

Я не берусь точно визначити, але можна припускати, що відсотків 80 заокеанських українців твердять, що наша література така нецікава, як спів німого. А щодо газет, то всі вони такі сухі, як тараня запорозьких ко-заків. Читає їх не читає, а нюхає, як нюхали запорожці тараню...

Знехатувати всю нашу книжкову й газетну продукцію було б неетично в такій мірі, як неетично з'їсти без доз-волу чужу котлету. Книжки треба вміти читати.

Ось прочитав я в "Н. Д." Галанова "НЕВИГАДАНЕ". За жанром це — нарис чи репортаж. А може це опові-дання? Коли ж врахувати течію модернізму, чи якогось іншого "ізму" — це напевно буде сатира.

Читаючи цю сатиру, я з перших рядків почав усмі-хатись, потім — сміятись, і накінець — реготати. От, думаю, Анатолій карбує літопис! А бодай би ти здоров був! Що й казати, сатира вийшла знаменита...

Мова йде про Миколу Скрипника, що в 1927 році посів місце наркома освіти. Зайшов якось Скрипник до шкільного відділу, розповідає автор, і зауважив ставну дівчину, (секретарку відділу), стрільнув у її бік очима...

— Ну, здоровенькі були! Скажіть, на що скаржаться школи?

— Скаржаться, товаришу наркome, пайок малий, не-ма чим жити...

Тут я усміхнувся. Адже в 1927 році пайків не було. Харчів ще було досить. Товарів теж.

Далі автор розповідає, як Скрипник поставив пи-тання у ЦК і як Косіор протидіяв. "Але Скрипник не розгубився. Він "катнув" у Москву, до ще живого Ле-ніна". А той:

— Українці хочуть рідної мови? Дайте їм хоч і двє мови!

Тут я вже добре розсміявся, бо труп Леніна вже чо-тири роки лежав у мавзолеї. А українізації таки роз-почалась за Гринька, Шумського, саме тоді, коли автор сидів за партою і вивчав українську мову. Отож, пе-ребільшувати шкодить обом: і авторові, і героєві.

Далі говориться, як Скрипник задумав одружитись із секретаркою шкільного відділу, Марією. "Справді, для чого йому самому цей особовий будинок на Ветер-нарній вулиці?" А коли вже Марія стала секретаркою наркома й носила йому на підпис офіційні паперці, Скрипник якось сказав:

— Отцю, Маріє... Вам 18, мені 57. Строго кажучи, ви майже могли б бути мені внучкою. Але в разі ви нікого не любите, виходьте за мене заміж.

Тут я вже почав реготати. Секретарем Скрипника був мій товариш Митрофан Познанський. Не міг же Скрипник признаватись йому в коханні. Він же таки був українського роду, а не кавказець...

Насправді ж Скрипник жив не на Ветеринарній, а на Садовій вулиці, і одружився він із своєю секретаркою Рачкою (Раїса Леонідівна Петрова), будучи ще нарко-мом юстиції. Першу його дружину звали справді Ма-рією, з якою він розійшовся.

Рачка була безтурботна, веселої вдачі і занадто вміло приваблювала молодих вродливих чоловіків. Зпри-воду цього народилось багато анекдотів, які з насоло-дою розповідали колеги Скрипника на засіданнях та на-радах. Скрипник сприймав це як жарт. Не сердився на-віть тоді, коли йому нагадували пісню "Ой під вишнею, під черешнею..."

З Марією, автор розправився дуже просто: із-за рогу пустив на неї авто, і жінка впала трупом на брук, на-віть не кивнула рукою. Авто ніхто не намагався затри-мати. Можливо, що якесь авто якусь Марію і вбило, але Рачка ходила по вулицях Харкова аж до 1938 року поки її не вхопив сжовський Чорний Ворон.

Чимало авторів часто гасують по 1928—33 роках, показують їх не такими, якими вони були, а такими, якими б хотіли вони їх бачити. А. Галам, на наш погляд, задумав створити із Скрипника "культ особи" в Україні. Йому це не вдалося через ряд причин: поперше, Скри-пник для цього дуже мізерна постать, подруге, віз нар-комата тягнув його заступник Карпеко та інспектори від-ділу Вищих шкіл, якими були видатні професори, які й писали для Скрипника доповіді, промови та статті. Найголовніше те, що Скрипник був суто ортодоксальний комуніст, вірив у те що написано, а не бачив справжньо-го життя, яке існувало за вікном його кабінету.

Хоч "НЕВИГАДАНЕ" є вигаданим, і в уяві читача висить, як дим у повітрі, все ж воно не є порожнім міс-цем. Кажемо це тому, що Галам примусив читача згадати минулі чорні дні і зробити свої висновки.

"НЕВИГАДАНЕ", читається не без гумору, хоч про це, напевно, зовсім не думав автор.

Ол. ЗОЗУЛЯ, Детройт, США

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

ДО РЕДАКТОРА "НОВИХ ДНІВ"

С К А Р Г А

В останньому числі "Нових Днів" (листопад 1961 р.) уміщений спогад чи може оповідання чи ремінісценції, важко второпати (без "літри" не розбереш) Анатолія Га-лана під назвою "Невигадане". Перечитав я й побачив, що тут повно вигадок. Навіщо таке оприлюднювати? На

НОВІ ДНІ, СІЧЕНЬ, 1962

деякі вигадки треба вказати. Бо вони дивні: як міг автор не знати таких речей і як міг редактор таке публікувати? Насамперед багато неправдивих фактів про Скрипника. Скрипник каже: "стараються відповідати по-українському, бо нарком (тобто Скрипник) говорить по-українському"... До відома Галана й редактора "Нових Днів" — Скрипник зовсім не вмів говорити по-українському, коли сів у Наркомосі.

Далі: Скрипник відбув об'їзд українського терену, довго скріб потилицю: "Де ж та українська мова в українській державі?" Це недолуга вигадка. Якраз при об'їзді України, де Скрипника зустрічали українською мовою й вимагали від нього говорити українською мовою, а він не вмів і просив вибачення, він переконувався, що українська мова є, що українська стихія його підпирає.

Далі сказано, що після цього об'їзду Скрипник ставить питання перед ЦК компартії про українізацію. Гай-гай! Панове! Чи не впали ви з Маркса? Скрипник ставить питання про українізацію! Скрипник ініціатор українізації!? Це щонайменше дотеп. Сказано "Він "катанув" (чому не катанув?) листа до самого Леніна. І Ленін сказав: "Дайте їм хоч дві мови". Фальшивка. Ганебна фальшивка. Ленін не так казав. Ленін сказав: "Ми їм дамо тридцять мов аби лиш вони були нашими". Але кому він це сказав? З якого приводу, на чію вимогу? Не на вимогу Скрипника, а на настирливі домагання й загрози Москві збоку українських боротівців та укапівців. Це було в той час, коли радянська влада ще висіла на волоніці, коли боротівці та укапівці були для Москви ще дуже страшні. Тоді Ленін це сказав на партійній конференції й дозволив українізацію.

Скрипник тоді ще не був наркомом освіти, а був ним Шумський. І українізація навіть на селах уже почалася ще за життя Леніна. Вістка про смерть Леніна прийшла до нас на село саме тоді, як я сидів на лекції з української мови для районного радянського апарату. Отож Скрипникові приписано незаслужені якості. Інша річ, що Скрипник зукраїнізувався й став рушієм цього руху й пізніше в бюлетені УРЕ виводив свій родовід від запорожця (звідки він узяв такі дані, не знаю).

Про Хвильового Галан каже: "...а я ось (слова Хвильового), коли починаю говорити російською мовою, то в мене наче голка під язиком..." Знов вигадка, знов фальшивка. До Вашого відому: скільки я чув Хвильового в побуті, а не на конференціях і не в оточенні письменницькому, то розмовною мовою в нього була російська. Володів він нею краще, ніж українською (це не доказ, що він не любив української й не дорожив нею). В побуті він говорив російською мовою й називав себе "Хвильсой". Я очевидець і "слуховидець" таких фактів.

Також вигадка: донька Хвильового (а я її знав) мала в 1930 році п'ятнадцять років, отож не знаю, коли вона була там, де й Скрипник, маючи 17 років. А може й був такий збіг обставин. Що вона разюча красуня — це не вигадка. Скрипник застрелився не дома, не в своїй кабінеті, а в вестибюлі ЦК КП(б)У, виходячи з цієї установи. Отже, невідомо, може його там гакнули в лоба й поклали в руку револьвер, ніби самогубством. Історія про це мовчить. Відомо, як та нечисть уміє сліди за собою замінити.

Отож варто було змінити назву "невигадане" на назву "Суцільна вигадка" або щось подібне.

Друга скарга. Як читач, я скаржився й скаржусь на

мову. До того ж, я пам'ятаю, що Вам немає часу думати над мовою дописів. Гаразд. Але чому ж і в Ваших дописах такі мовні дивовижі? Ось на стор. 26 Ви пишете: (другий рядок угорі) "це не буде зрадою ані своїй церкві, ані своїй традиції..." Боже мій! Де цей чоловік (Волинняк) виростав, де вчився? На що й на кого орієнтувався? Які пісні співав? Адже в пісні, такій популярній, сказано "а я бідна гірко плачу — зрадив мене милий (по-московському "ізмєніл мє") по-українському дієслово "зрадити" має два керування, а саме: милу чи милого можна зрадити (кого, а не кому), але можна зрадити й милому "якусь тасмницю". Наприклад, редактор Волинняк зраджує мені і своє незнання української мови.

Ну й злобна ж людина! — вигукнув редактор. Дуже помиляєтесь. Це не злоба, а тільки національний біль, що я належу до найледачішої в світі нації. Адже Ви видали Курилик, чому ж не простудіювали? А там і про "зраджувати" і багато ще дечого. Також пишете (там же, рядок 20 згори, друга колонка): "Аж полекшало!" Це ж від якого слова? Чи не від слова "леженький", а не "легенький"? Натомість в іншому місці пишете "м'ягкий" (мабуть від "м'ягенький", а не "м'якенький"). Боже мій, Боже мій, пощо Ти так заведбав цю націю!

Про мову інших дописувачів (за винятком Чапенка) не говорю, бо то допоможе, як мертвому кадило.

А. ОРЕЛ, Перт Амбой, США

Вельмишановний Пане Редакторе!

Вважаю за потрібне вказати на деякі неточності, які я помітив в оповіданні "Невигадане" Анатолія Галана ("Н.Д." за листопад ц. р.).

Оповідання стосується діяльності Миколи Скрипника як наркома освіти УРСР. Як відомо, його було призначено на цю посаду 1928 р. на місце Ол. Шумського, якого за "націоналістичні ухили" Москва усунула з наркомату, а пізніше ліквідувала.

Очевидно, тут є явна хронологічна неточність. В той час, коли Скрипник став наркомом освіти УРСР, Ленін вже давно лежав у мавзолеї (помер 1924 року), і тому "наш" нарком у 1928 р. аж ніяк не міг бачити його "живим". До речі, щодо самого вищезгаданого "знаменитого" Ленінового вислову, то наскільки можна судити з багатьох попередніх інформацій в цій справі, Ленін його висловив не Скрипникові, а ще Раковському, коли той був наставлений першим головою уряду УРСР. Крім того, коли йдеться про самий вислів, то Ленін був навіть "щедрішим" він сказав не "дайте їм хоч і дві мови", а "дайте їм хоч і три мови"! Такі неточності тим більше небажані в оповіданні, яке носить назву "Невигадане".

Нарешті, щодо самої української діяльності Скрипника, то не можна її аж так дуже переоцінювати, як дехто робить з наших публіцистів. І то навіть в ділянці української мови. Як видно зі спогадів Василя Дубровського "Микола Скрипник, як я його знав" ("Нові Дні", жовтень 1957 р.), Скрипник, як представник уряду ще в грудні 1924 року свій звіт на губерніяльному з'їзді "робітничих, селянських і червоноармійських депутатів" Чернігівщини доповідав російською мовою, хоч "депутатська ж маса була майже поспіль у свитках та кожухах і розмовляла українською мовою". Правда, на запитання "чому представник уряду УРСР складає звітну доповідь російською мовою?", Скрипник "мав можливість прилюдно визнати своє недотягнення".

Можна припускати, що в пізніших кількох роках Скрипник таки добре опанував українську мову і, як пише А. Галан, пізніше навіть "на засіданнях ЦК партії демонстративно вживав української мови". Це так, і за це йому честь і слава.

Хоч Скрипник безумовно чимало зробив для обори України перед наступом Москви, проте в ім'я правди треба сказати, фактично вся ця його діяльність ніколи не виходила поза межі просвітянства та "українофільства" другої половини минулого століття. Скрипник справді був великим ентузіастом "українізації", проте він ніде й ніколи не ставив питання також про державно-політичне унезалежнення України від Росії. Тому, після IV-го Універсалу, Петлюри і взагалі української національно-визвольної революції 1917-21 рр., "скрипниківщина" вже не була жодним кроком вперед, а навпаки — тільки кроком назад. Говорачи про "українізацію", вивішуючи в крамницях плакати з написами "Розмовляйте українською мовою!", як це ми часто бачили за часів Скрипника, "український" нарком освіти не міг або не хотів розуміти того простого факту, що до того часу, поки Україна перебуває під цілковитим контролем Москви — до того часу не може бути жодної мови про справжню українізацію.

Між тим, Скрипник, якщо він дійсно бажав усамостійнення України, він, як високопоставлений член уряду, базуючись на відомому параграфі конституції СРСР про право кожної республіки на вихід із СРСР, міг би на якомусь з'їзді "рад" поставити питання про унезалежнення України цілком легальним, "законним" способом. Але він цього не зробив, хоч особисто й не мав нічого до втрати, бо пізніше волів сам собі відняти життя. Не зробив цього також жоден інший український комуніст, хоч майже всіх їх Москва скорше або пізніше наче тих баранів повірізувала. Правда, проблеми це не вирішило б, бо Москва без бою ніколи не погодиться на усамостійнення України чи будь-якої іншої "союзної" республіки. Але саме питання про унезалежнення України від Росії могло б мати для української справи принаймні величезне пропагандистське значення.

З привітом,

Юл. МОВЧАН, Македонія, США

ВШ. ПП. ОРЕЛ І МОВЧАН:

1. Друкую Ваші листи, щоб показати, як то люди "спростовують", як вони все "добре" й "певно" знають: один з вас пише про "тридцять мов", а другий про "три мови" від "щедрого Леніна". Обидва ви дуже добре "знаєте" цю справу. У всякому разі ліпше від А. Галана. У таких випадках я люблю опиратись на джерело, а ви ні.

2. Я вже не раз писав, що не сподівайтесь від мене цензорських дій — я завжди буду тільки редактором. Якщо оповідання грамотне (маю на увазі не тільки мову), якщо в ньому є ідейна правда (а вона в Галановому оповіданні є), то я й друкую. Звичайно, вивувався й дивуюсь, чому Галанові захотілося відступити від історичної правди, зокрема, "забутти" час смерті Леніна і час призначення Скрипника на наркома освіти. Та я вважав і вважаю, що редактор не сміє тиснути на письменника, бо він як захоче, то просто знищить його: не видрукує твору і письменник тоді лишиється безрадним і безпомічним. На мою думку такий редактор — злочинець. Чи правильно зробив письменник, чи він написав якісний твір, чи цілком не справився із своїм зав-

данням — це все мають вирішити читачі твору, в першу чергу критики, а ніколи редактор.

Це моя засада і я віді неї не відступаю. Кар'єра цензора і узурпатора мене ніколи не приваблювала.

3. Д-р Ю. Мовчан посилається на спогади В. Дубровського. Я ті спогади передрукував із українського збірника Американського інституту вивчення СРСР. Прочитавши їх, я скрикнув, але передрукував, бо вважаю, що краще мало, як нічого. Смію Вас запевнити, пане докторе, що В. Дубровський не написав і десятої частини того, що він знає про Скрипника. Чим це пояснити? Не знаю. Я думаю, що то зв'язано з певною настановою Американського інституту: не завжди там шанують українських "сепаратистів". А можливо, В. Дубровський хоче написати окрему книгу про М. Скрипника. Хай, врешті, він сам вияснює цю справу. Але я осмілюсь запевнити, що сьогодні, мабуть, нема людини не тільки на еміграції, а й в Україні, яка б так близько й добре знала М. Скрипника, як В. Дубровський. Він дуже добре знає, як і які питання М. Скрипник ставив, а які і як мав ставити, але він про те не сказав ні слова. То вже його справа — він же сам відповідає перед нацією і своєю совістю. Тільки ми дуже комічно виглядатимемо, як будемо, маючи між собою В. Дубровського, сперечатися навіть над тим, де і як застрілюєся М. Скрипник. На цю тему я полеміки в журналі не допущу.

Чи можна порівняти Скрипника з Четвертим Універсалом? Дивне питання. А хто ж це робить? Галан?.. До чого це говориться? Але вважати М. Скрипника просвітянцем-українофілом, то значить розписатися у незнанні доби й людей.

4. А. Орел так захопився "розгромом" А. Галана, що навіть запевняє, що М. Хвильовий розмовляв російською мовою і називав себе "Хвилевий". Я не мав щастя зустрітися з М. Хвильовим, але цікавився цією справою не раз. Усі, що його знали, твердять те, що й Галан у своєму оповіданні. Тиждень тому був у мене Й. Й. Гіряк, який добре знав Хвильового, і ще раз запевнив мене, що Хвильовий російською мовою принципово не розмовляв, а на мос запитання чи він звав себе "Хвилевий", Йосип Йосипович розреготався і запевняв мене, що я справжній комік...

5. Дякую п. А. Орлові за лекцію з мови. Ні, я не кажу, що Ви зловна людина, як Ви передбачаєте, я лиш стверджую факт, що Ви виявили аж занадто велике бажання "стерти на порох" не тільки Галана, а й мене, ніби ми з Галаном якісь злочинці національні. У цьому захопленні Ви навіть не додивились, що в цитованому Вами реченні я не вжив в дієслова "зраджувати", а іменника "зрада". Поскільки дієслова нема, то до чого Ваша лекція про керування? І Курилик, як Ви зволіли висловитись, у цьому випадку зайва. За дві інші завжди дякую. Бог його знає, як ото чоловікові вприветсє отаке! Між іншим, це свідчить, що я виростає (плтасте ж це!) в якісному українському мовному оточенні, що українська мова в мене рідна, а не навчена, і що я написав слово "полекшало" фонетично (регресивна асиміляція — "гш" — "кш").

Зверніть увагу, що Ви в листі кілька разів вжили дієслова "говорити" замість "розмовляти". Я не виправляв того, але раджу також заглянути до "Уваг..." О. Курило. "Де той Орел зростає і де вчився" я, звичайно, не питаю. І не нарікаю на Бога, що Він "запнедбав нашу націю".

ОХОРОННИКИ МИРУ

СЬОГОДНІ БІЛЬШЕ НІЖ У БУДЬ-ЯКОМУ ЧАСІ ВІД 1940 РОКУ, МИ
ПОВИННІ СПЕЦІАЛЬНО ПРИВІТАТИ НАШИХ СПІВГРОМАДЯН У
КАНАДСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛАХ, ЩО СТОЯТЬ НА ПОГОТОВІ ДО
ОБОРОНИ НАШИХ СВОБІД І ДОПОМАГАЮТЬ ОХОРОНЯТИ
СВІТОВИЙ МИР.

DEPARTMENT OF NATIONAL DEFENCE

Вш. п. Ол. ДОБРОГОРСЬКИЙ, Флін Флон, Манітоба, Канада: Дякую за листа й за гроші. Вашого листа я охоче видрукував би, якби Ви були написали його з місяць раніш. Справу пам'ятника і всякої полеміки з того приводу я обіцяв припинити ще в попередньому числі. Треба дотримувати слова. Ніякої справи безконечно не можна обговорювати. Знайте, що я нікого не бороню й ні на кого не нападаю, а тільки обстоюю право вільної критики: живемо не в СРСР, а в Канаді, і кожен може висловити свою думку (хай і неправильно!) без страху, що його повісять чи проголосять "ворогом народу". Хто ж з дискусантів "добрий", а хто "поганий" — цього я не вирішую.

Вш. п. М. ДЕРІЙ, Форт Вілліам, Канада: Те, що сказав не п. Доброгорському, стосується й Вас — не повторювати. Ви ще пишете: "Майже рік тягнулася прикра критика пам'ятника Шевченкові, а Ви нічирка... Сиділи на плоті. Чому? Кобзей тоді обороняв, писав".

Вибачте, але це неправда. Візьміть "Нові Дні" ч. 125 (червень, 1960), розкрийте на сторінці 12 і побачите, що я зовсім "на плоті не сидів", а таки добре "чичиркав". Після того жоден з тих критиків і не писнув і справа затихла остаточно.

Вельмишановний пане Волинняк!

Шлю Вам статтю про А. Чехова, думаю, що згодиться, бо маленька, а тема її, скільки мені відомо, у нашій пресі не ставилась.

Додаю також числа 2-4 моєї статті: "Звідки ми, чії ми діти?", першу частину якої я вже надіслав Вам раніше для інформації. Якщо прочитаете, передайте комусь із наших, що цікавляться історією.

Користаюся з нагоди й відмічаю дуже добру Вашу статтю-звіт про відкриття монумента Шевченкові, змістом й стилем вона прекрасна.

В тому ж числі вміщений вірш Лінн Костенко про

Шевченка. Поетеса ця — справжній талант: володіє технікою, має почуття й, головне, має що сказати людям. Цей струм чистої розумної поезії треба підтримати, як протилежність тому каламутному струмові сучасної поезії, що тепер бере гору. Наші модерні поети вкляються в тоги зарозумілості, а дійсність дуже проста: пустомелам нема чого сказати розумним людям. Підштовхніть її, щоб писала більше.

Друга частина Вашої статті про мінуси святкування при відкритті монумента також дуже корисна. Аж волосся піднімається й червонієш за тисячі кілометрів, як читаш яку некультурність, невикористання в офіційних стосунках з людьми виявляють наші люди, суто московське ставлення до людей: гроші за монумент одержав? — "натісь"!

Дам Вам пораду, пане Волинняк: видайте книгу "Як поводитись серед культурних народів", сторінок так на 700-800, бо доведеться говорити про зовсім елементарні речі, наприклад, що в кожному треба бачити людину тощо. Отже стаття Ваша і красива, й корисна, спасибі!

З бажанням здоров'я та дальшого успіху

Ваш

С. ПАРАМОНОВ, Канбера, Австралія

Дякую, пане докторе! Стаття про Чехова одержана й вислана. Піде в цьому ж числі. А Ліна Костенко живе в Україні, та "натискати" на неї я не маю змоги. Дуже тішусь, що вона "натискає" не нас.

П. Вол.

ЩЕ РАЗ У СПРАВІ ВИДАННЯ ГЕОГРАФІЇ

"Географія України" друкується, але друк затягується через свята і переобтяженість друкарні: тільки наше видавництво в тій друкарні друкувало "Граматику", "Букваря", тепер поспішно перевидаємо читанки "Київ" і "Лани".

Просимо це врахувати.

СПИСОК

авторів, твори яких були видрукувані в "Нових Днях" протягом 1961 р. Список друкуємо за алфавітом. Число, яке стоїть після країни, у якій живе автор, показує число журналу, у якому видрукувано його твір.

1. Антиох Марко — 132
2. Аркас М. США — 141
3. Архімович О., США — 140
4. Біба П., Україна — 140
5. Брайден К., Канада — 136
6. Бревін Ф. А., Канада — 134
7. Бучинський Д., Іспанія — 143
8. Волинняк П., Канада — 133, 136, 138/139, 140, 142
9. Воронько П., Україна — 133
10. Гай-Головко О., Канада — 136
11. Галан А., США — 140, 142
12. Гаран С., Австралія — 135
13. Гірчак В., США — 143
14. Гончар О., Україна — 132, 133
15. Дальний М., Канада — 135
16. Дем'яненко С., Канада — 133
17. Дзира Я., Україна — 143
18. Дорошко П., Україна — 133, 140, 142
19. Дубина В., США — 135
20. Едмондс Дж. Е., Канада — 140
21. Іваненко О., Україна — 134
22. Іванис В., Канада — 141
23. Каганович Р. А., Україна — 132
24. Кіпа В., США — 141
25. Коваленко Л., США — 132
26. Коломісць Т., Україна — 133
27. Коротич В., Україна — 142
28. Костенко Л., Україна — 138/139, 143
29. Лазорський М., Австралія — 131
30. Лапчик Т., США — 135, 136, 137
31. Малишко А., Україна — 140, 142
32. Манило І., США — 134, 135, 141
33. Матвієнко Т., Канада — 134
37. Маценко П., Канада — 138/139
38. Мелашенко П., Канада — 132, 137
39. Михайлів Ю. — 132
40. Мілонадіс К., США — 135
41. Миратов І., Україна — 140, 142
42. М'ястківський А., Україна — 143
43. Недзведський М., США — 136, 140
44. Неприцький-Грановський О., США — 140, 143
45. Нехода І., Україна — 134
46. Новлз С., Канада — 140
47. Одарченко П., США — 133, 134
48. Олійник С., Україна — 142
49. Онфрієнко В., Австралія — 132, 135, 138/139, 141
50. Павличко Д., Україна — 142
51. Пархоменко В. В., Україна — 132
52. Полтава Л., США — 137, 141
53. Приходько Н., Україна — 140
54. Рильський М., Україна — 132, 142
55. Ром П., США — 136
56. Ромен Л., Канада — 142
57. Розгін І., США — 134, 140, 142, 143
58. Рубашов М., Україна — 136
54. Самовидець М., Канада — 141, 143
60. Сварог В., США — 134, 135, 136, 141
61. Ситник М., — 132, 136
62. Сяляренко С., Україна — 141
63. Схромнохвал Патетик, Канада — 133
64. Слобожанин І., США — 134, 135
65. Соловей Д., США — 141

66. Сріблянський М., США — 133	72. Фомін Є., — 133	77. Швець С., Україна — 135
67. Станішевський Ю., Україна — 137	73. Чапленко В., США — 132, 135, 138/139, 141	78. Шевченко Т. Г. — 133, 134, 138/139
68. Стеблець В., США — 132, 133	74. Черненко О., Канада — 134, 136, 142	79. Шевчук В., Україна — 133
69. Степ П., Канада — 134	75. Шарлемань М., Україна — 133	81. Яременко С. І., Канада — 134
70. Сухенко Є., Україна — 132	76. Шашкевич М. — 143	82. Юриняк А., США — 138/139, 141, 142, 143
71. Туркало К., США — 136, 137		

Пристосуйтеся до зими

Вашу їзду і також Ваше авто

ПРИТРИМУЙТЕСЯ ПРАВИЛ, ЯКІ РЕКОМЕНДУЄ ДЕПАРТАМЕНТ ТРАНСПОРТУ ОНТАРІО

1. СТАРТУЙТЕ ОБЕРЕЖНО

На снігу або льоду стартуйте авто на ручному перекладі обережно на другій швидкості. Випряміть колеса наперед, щоб було легше стартувати. Якщо ви застрягнене в снігу, стартуйте на малій швидкості і їдьте помалу вперед так далеко, як тільки можливо, а тоді переключіть на задній хід. Повторюйте це так довго, аж поки не виведете авто на вільний простір.

2. ДИВІТЬСЯ ДОБРЕ САМІ І ВВАЖАЙТЕ НА ТЕ, ЩОБ ВАС БАЧИЛИ ДРУГІ

Припилюйте, щоб ваші вікна були незаліплені снігом, льодом чи інеем. Відчиніть трошки задні вікна, щоб провітрювати авто та щоб вікна не покривалися з середини парою. Під час снігової засвітіть ваші рефлектори навіть удень, щоб вас могли бачити інші. Коли паде сніг, видимість зменшується, а снігові замети можуть закрити заїзди, перехрестя, пішоходів чи інші авта.

3. ПЕРЕВІРТЕ ЯК АВТО ДЕРЖИТЬСЯ ДОРОГИ

Завжди перевіряйте наскільки ховзкий лід чи сніг і пристосуйте до цього вашу швидкість. Регулярно пробуйте, яка дорога, поодиноким гальмуванням чи прискоренням. Таким способом ви будете знати наскільки ховзаються чи крутяться колеса.

4. ІДЬТЕ ЗА ДРУГИМ АВТОМ НА ВІДПОВІДНИЙ ВІДСТАНІ

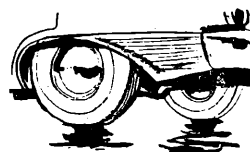
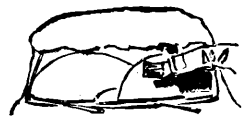
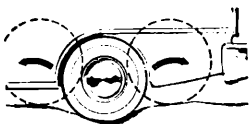
Їдьте за іншими автами на досить великій відстані, щоб ви мали досить місця загальмувати. Їдьте повільніше, як звичайно. Щоб стати на місці на льоду чи на снігу, потрібно від трьох до дванадцяти разів більше простору, як на сухому ґрунті.

5. ГАЛЬМУЙТЕ ПЕРЕД ЗАКРУТАМИ

Коли сподіваєтесь, що треба буде гальмувати, тоді сповільніть їзду ще далеко перед закрутом, перехрестям, горбом чи вершиною гори. Відповідно сповільніть швидкість, щоб не закинуло передом авта при повороті чи задом на закруті, щоб не поковзнулися на перехресті чи не спустилися зверху вниз без жадної контролі.

6. ПРИ СТАВАННІ ПОМПУЙТЕ ВАШІ ГАЛЬМИ

Коли стаєте, помпуйте гальми, щоб колеса не затялися та не спустилися по льоду чи ховзкому снігу. Помпування — це скорий натиск на гальми, за чим слідує цілковите звільнення гальм. Це творить змінні інтервали максимальної дії гальм та контролі керуванням, коли колеса в ходу.

HIGHWAY SAFETY BRANCH

ONTARIO DEPARTMENT OF TRANSPORT

Hon. H. L. Rowntree, Q.C. Minister

A. G. MacNab, Deputy Minister

Mr. P. Kokotuz 1413
1211 E - 35th St.,
Minneapolis 7, Minn.

Суспільні обслуги належать ВАМ!

У більшості канадських місцевостей є служба здоров'я і опіки, доступна всім мешканцям завдяки добровільним організаціям та агенствам.

Серед них є:

- Догляд за хворими в хаті,
 - Допомога в родинних клопотах,
 - Реабілітація інвалідів,
 - Літні табори для хлопців та дівчат
- і багато інших.**

Якщо ви або член вашої родини потребуєте будь-яку з цих допомог, не вагайтесь просити її. Вам її радо дадуть. Установи суспільної допомоги ви знайдете на жовтих сторінках телефонної книги під:

“Social Service Organizations”

Там вони до ВАШИХ послуг.

ЕЛЕН Л. ФЕРКЛОУ
Міністер Громадянства і Іміграції